

VINO U BIBLIJI

Studija o upotrebi alkoholnih pića

SAMUELE BACCHIOCCHI

POSVEĆENO!

SVAKOM KRŠĆANINU KOJI U BIBLIJI PRONALAZI MORALNO OSVJEDOČENJE NE SAMO O SVOJOJ UZDRŽLJIVOSTI OD OPOJNIH SUPSTANCI NEGO KAKO U TOME POMOĆI I DRUGIMA!

Sadržaj:

UVOD

- ZAŠTITA PROVRELOG VINA
- ZAŠTITA GROŽĐANOG SOKA
- ZAKLJUČAK

I. OSVRT NA PROBLEM PIJANSTVA

- KRŠĆANSKA ODGOVORNOST
- TRI GLAVNA POGLEDA
- ZAKLJUČAK

II. ZNAČENJE "VINA" U:

- ENGLESKOM (*wine*)
- LATINSKOM (*vinum*)
- GRČKOM (*oinos*)
- HEBREJSKOM (*yayin*)
- ZAKLJUČAK

III. "VINO" IZ BIBLIJSKE PERSPEKTIVE

- BIBLIJSKO ODOBRAVANJE NEPROVRELOG VINA
- BIBLIJSKO NEODOBRAVANJE PROVRELOG VINA
- ZAKLJUČAK

IV. ZAŠTITA GROŽĐANOG SOKA

V. ISUS I VINO

- VJENČANJE U KANI
- NOVO VINO U NOVIM MJEHOVIMA
- JE LI STARO VINO BOLJE?
- JE LI ISUS BIO IZJELICA I PIJANICA?
- VINO SVETE VEČERE
- ZAKLJUČAK

VI. VINO U APOSTOLSKOJ CRKVI

- DJELA 2:13 "ISPUNJEN NOVIM VINOM"
- EFEŽANIMA 5:18 "NE OPIJAJ SE VINOM"
- 1 TIMOTEJU 5:23 "UZIMAJ POMALO VINA"
- UPOZORENJE NA UZDRŽLJIVOST
- ZAKLJUČAK

Uvod

Potreba za određenim istraživačkim radom o tome što Biblija uči o upotrebi opojnih pića postojala je već dulje vrijeme. Upravo nam je to i omogućio Dr. Samuele Bacchiocchi kroz pažljivo istraživanu i dokumentiranu studiju «Vino u Bibliji». To je naučni rad pisan na vrlo čitak način, a dijelovi s argumentima tretirani su vrlo pažljivo. Ja zahvaljujem Dr-u Samuelu Bacchiocchiu na njegovom iscrpnom i posvećenom trudu u ostvarenju knjige «Vino u Bibliji». Posebno cijenim njegovu volju u potrošenom vremenu i trudu u ovom projektu stvaranja sužene verzije, koja će biti od velike pomoći onima koji su prezaposleni da bi pročitali njegovu knjigu od 300 stranica. Ja sam impresionirana koliko je mnogo stalo u ovih 64 stranice!

«Vino u Bibliji» je lako čitljivo za kršćane, a posebno za one koji imaju vodeće uloge unutar crkve. Prepoznajući podmuklu stranu alkohola i katastrofu koju izaziva kod milijuna ljudi, to je imperativ da kršćanski svijet preispita Biblijsko učenje o alkoholu. To će, zauzvrat, sigurno utjecati na neke promjene u vjerovanju i praksi mnogih kršćana. Crkva ima priliku i odgovornost pozivati svoje članove na život potpune uzdržljivosti utemeljene na jasnim Biblijskim principima. Moja je iskrena želja da ova knjižica pomogne crkvi u ispunjenju ove važne odgovornosti.

Sarah F. Ward
(još treba titulu i stoje)

RAZMATRANJE PROBLEMA

Upotreba alkoholnih pića postala je američki neprijatelj broj jedan koji košta preko 117 milijardi dolara godišnje. Ugrožava najmanje 100.000 američkih života godišnje što je 25 puta više nego sve ilegalne droge zajedno. Godine 1987.¹ Gallup Poll je naglašavao da je jedna obitelj od četiri u opasnosti od alkohola, to znači da je više nego šezdeset i jedan milijun Amerikanaca zahvaćeno nekom vrstom problema vezanog uz alkohol kao što su retardiranost, razvodi, nasilje u domu, različiti oblici kriminala, bolest i smrt.²

KRŠĆANSKA ODGOVORNOST

Kršćanske crkve nose značajnu odgovornost za neprocjenjiv ljudski i ekonomski gubitak zbog alkohola, jer kroz njihova vjerovanja, učenja i propovijedanja mogu utjecati na moralne vrijednosti i običaje društva, možda više nego bilo koja druga institucija.

Na primjer na početku ovog stoljeća evanđeoske crkve su igrale važnu ulogu utječući na prihvaćanje 18. Amandmana Američkog ustava, (16.01.1919.) u kojem se zabranjuje proizvodnja, prodaja ili transport alkoholnih pića. Međutim, od ukidanja Zabrane 1933. većina njih napušta svoje stajalište o potpunoj uzdržljivosti, ohrabrujući umjesto toga, umjerenost u piću. Ova pozicija počiva na vjerovanju da Pismo odobrava umjerenu upotrebu alkoholnih pića. Na nesreću, umjerenost je

¹ This statistical information is provided by the National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism and is cited in "Coming to Grips with Alcoholism," U.S. News and World Report (November 30, 1987) : 56.

² Ibid., p.57.

povela preko 18 milijuna Amerikanaca u neumjerenost, jer alkohol je narkotik i navika koja slabi ljudski kapacitet za osobnu kontrolu.³

U njegovoj knjizi «Bog je za alkoholičare», Jerry Dunn, autoritet po pitanju ophođenja s alkoholičarima priča priču o čovjeku koji je često dolazio pijan u njegovu «Open Door» misiju za alkoholičare u Omahi, Nebraska. Upirao je prst u njegovo lice i govorio: «Jerry, to je uredu za mene da pijem. Biblija tako kaže! Izazivam te da mi pokažeš bilo gdje u Bibliji gdje se kaže da ja ne mogu piti!»⁴

POKRET UMJERENOSTI

Povijest ovog pokreta u Americi označuje da je uzrok potpune uzdržljivosti bio primljen i promoviran s najviše entuzijazma od onih evanđeoskih crkava koje su bile za potpunu apstinenciju, a među njima su: Baptisti, Metodisti, Kongregacionalisti, Prezbitarijanci (nova škola) Armija Spasa (Salvation Army), neki pokreti svetosti i Crkva Adventista Sedmog dana. Njihova revnost bila je inspirirana osvjedočenjem kako Pismo uči uzdržljivosti od opojnih pića radije nego umjerenosti u njihovoj upotrebi. Druge crkve koje nisu dijelile isto osvjedočenje kao što su Episkopalna, Luterani, Njemački Reformirani, Prezbitarijanci (stara škola) bile su, kao što John Merrill zapaža u svom članku «Biblija i Pokret umjerenosti» izdanom u Harvardskom Teološkom pregledu, «manje entuzijastične po pitanju pokreta umjerenosti».

Konzumiranje čistog alkohola poraslo je po stanovniku s manje od 7 litara godišnje za vrijeme Zabrane na skoro 14 litara danas. Moglo bi biti obrnuto povezano opadanju koje je ovaj pokret iskusio za vrijeme istog vremenskog perioda. Takvo opadanje suzdržanosti čini se da je proisteklo iz znatnog napuštanja, od strane većine crkava, vjerovanja u potpunu uzdržljivost kako Biblijskog učenja tako i prakse.

BIOLOGIJSKA ILI BIBLIJSKA ETIKA?

Crkveni vođe, učenjaci i kršćani, koji još uvijek zagovaraju potpunu uzdržljivost, često to čine na osnovu onoga što možemo nazvati «biologijska etika» radije nego Biblijska etika. Ona je nastala kao rezultat njihove brige nad opasnošću od alkohola za ljudski život (bio-logy = učenje o životu), prije nego zbog osvjedočenja da je upotreba alkoholnih pića moralno i Biblijski pogrešna. Najvažnije je informirati ljude o kobnim posljedicama alkoholnih pića po njihovo zdravlje, osobnost, obitelj i društvo. Takvo znanje, međutim, ne osigurava snažnu motivaciju da se postane i ostane uzdržljiv. Drugačije je kada kršćanin prepozna trošenje alkohola ne samo kao štetnu naviku, već i kao prijestup Bogom danog principa koji služi za zaštitu našeg zdravlja i svetosti pa će se on snažnije oduprijeti opojnim supstancama.

Goleme državne obrazovne kampanje o opasnosti od pušenja nisu eliminirale pušenje. Još je uvijek oko 40 milijuna Amerikanaca koji su odabrali otpuhati svoje zdravlje radije nego prestati s navikom. Ovo pokazuje da biologijska etika sama nije dovoljna. Također, obrazovanje ljudi o fiziološko-društvenim posljedicama alkohola neće stvarno smanjiti ovaj problem bilo u crkvi ili društvu kao cjelini. Razlog tome je pala ljudska priroda koju Pavle ovako opisuje: »Zato ja ne činim ono što želim, ali činim ono što mrzim... Tko će me spasiti od ovog tijela smrti«. (Rim 7:15,24.). Dugo i tužno iskustvo ljudske rase uči nas da će zbog trenutačnog zadovoljstva ljudska bića ustrajati u činjenju onoga što znaju da će na koncu uništiti ne samo njihovo zdravlje, već i društvo. Sve ovo znači da naše kršćansko stajalište mora biti ukorijenjeno, ne samo na negativnim efektima

³ Ibid., p.56.

⁴ Jerry Dun, God is for the Alcoholic (Chicago,1896), p.87.

pijenja, na fiziološko-društvenim aspektima života, već primarno na pozitivnim principima i dokazima o alkoholnom piću koje nam je dao Bog u Njegovoj Riječi. Definicija naše kršćanske pozicije o trošenju alkohola mora početi sa slušanjem, prvo onoga što Bog ima za reći o tome u Njegovoj Riječi, a nakon toga što znanstveno istraživanje govori o alkoholu i njegovim posljedicama.

TRI GLAVNA POGLEDA

Što nas Biblija uči?

Ubrzo nakon što sam počeo istraživati biblijska učenja o upotrebi vina, uskoro je postalo očigledno da Biblija govori o ovom predmetu na, samo naizgled, kontradiktoran način. S jedne strane, Biblija posve jasno ne odobrava upotrebu vina (Levitski zakonik 10:8-11; Suci 13:3, 4; Izreke 31:4, 5; 23:31; 20:1; Habakuk 2:5; Efežanima 5:18; 1. Timoteju 3:2,3;), dok s druge strane otvoreno dozvoljava njegovu upotrebu kao božanski blagoslov za uživanje (Postanak 27:28; 49:10.12; Psalam 104:14,15; Izajia 55:1; Amos 9:13; Ivan 2:10,11). Na osnovu ovih suprotnosti formirana su tri glavna zaključka. Mi ćemo ih nazvati: moderacionizam (umjerenost), apstinencija (uzdržavanje) i prohibicionizam (zabrana).

MODERACIONIZAM (pogled o umjerenosti)

Pobornici umjerenosti tvrde kako je kvantiteta ključ. Oni diskutiraju da Pismo osuđuje neumjerenu upotrebu alkoholnih pića, ali dozvoljava umjerenost. Ovaj pogled počiva na pretpostavci da Biblija poznaje samo prevrelo vino, što podrazumijeva uživanje ovog božanskog blagoslova s umjerenošću.⁵

Dakle, bilo koja osuda vina u Bibliji ne odnosi se na vrstu vina (alkohol) već na potrošenu količinu. Ovaj je pogled, kao što smo zapazili, uzdrman lingvističkim, koncepcijskim i etičkim razmatranjem. Lingvistički, hebrejske i grčke riječi za vino (*yayin* i *oinos*) zajednički prevedene sa «vino» u Pismu, mogu se odnositi na neprevreli groždani sok ili prevrelo vino.

Koncepcijski, Pismo osuđuje i preporučuje vino u isto vrijeme, neovisno od upotrijebljene količine. Vino je opisano kao «podmuklo» (Habakuk 2:5) i kao «podsmjevač» (Izreke 20: 1) i «ujeda kao zmija, i žaca kao guja ljutica» (Izreke 23:32). Da bi se izbjegla sramota i patnja uzrokovana pijenjem prevrelog vina, Pismo upozorava, ne na umjerenost, već na potpunu uzdržanost. «Ne gledaj u vino...» (Izreke 23:31). Razlog za ovu potpunu zabranu bez sumnje leži u činjenici da je gledanje u nešto atraktivno prvi korak prema sudjelovanju u tome. Etički, Bog nikako nije mogao preporučiti umjereno konzumiranje alkoholnih pića, znajući o njihovim štetnim posljedicama. Umjerenost smanjuje ali ne otklanja bolesne posljedice alkohola. Isto je i s pušenjem. Pušiti samo polovicu kutije dnevno smanjuje ali ne uklanja štetnost duhana. Apsurdno je i opasno zamišljati Boga koji dozvoljava i ohrabruje umjerenu upotrebu supstance koja šteti našem organizmu, neovisno o upotrijebljenoj količini.

⁵ This view is defended by such authors as G.I. Williamson, *Wine in the Bible and the Church* (Philipsburg, New Jersey, 1976). See also J.G. Vos, *The Separated Life* (Philadelphia, n.d.). Kenneth L. Gentry, *The Christian and Alcoholic Beverages* (Grand Rapids, 1986). Norman L. Geisler, „A Christian Perspective on Wine-Drinking,“ *Bibliotheca Sacra* (Januray-March 1982): 46-55. See also Robert H. Stein, „Wine-Drinking in New Testament Times,“ *Christianity Today* (June 20, 1975): 9-11.

APSTINENCJA (pogled o uzdržljivosti)⁶

Mnogi konzervativni kršćani, koji su za potpunu uzdržljivost, pokušavaju riješiti očitu nesuglasnicu između Biblijskog dozvoljavanja i nedozvoljavanja «vina», raspravljajući o tome kako pozitivni stihovi prikazuju božansko dopuštanje ljudskoj slabosti radije nego odobrenje. Drugim riječima, Bog nije odobrio već dozvolio upotrebu alkoholnih pića u prošlim vremenima ignorancije, isto kao što je dozvolio ropstvo ili poligamiju. Prema ovom pogledu uzdržljivost nije stvar izričitog Biblijskog učenja, već oprez od razornog djelovanja alkohola u našem društvu. Ovaj pogled je uzdrman onim tekstovima koji opisuju «vino» (yayin) ne kao Božansko popuštanje, već kao božanski blagoslov za uživanje. Primjer, Psalam 104:14.15 kaže: «Ti daješ te niče trava za stoku i bilje na korist čovjeku, da izvede kruh iz zemlje i vino što razvedruje srce čovječje; da uljem lice osvježi, i da kruh okrijepi srce čovjeku.» Ovdje je «vino» zajedno sa hranom i uljem osnovni božanski blagoslov koji dozvoljavaju Božje odobravanje.

Slično, u Izajiji 55,1- Božji slobodni dar njegove milosti povezan je sa slobodnim primanjem vode, vina i mlijeka: «O svi vi koji ste žedni, dođite na vodu; ako novaca i nemate, dođite. Bez novaca i bez naplate kupite vina i mlijeka!» Činjenica da su «vino i mlijeko» u paru kao simboli dobra i zadovoljstva duhovnih povlastica, ponovno sugerira da je «vino» (yayin) bilo ne samo dozvoljeno, nego i priznato. Ovi tekstovi preporučuju vino kao Božanski blagoslov za uživanje vjernika i u oštrom su kontrastu s onim stihovima koji osuđuju vino kao «podmuklo» (Habakuk 2:5), i «podsmjevača» (Izreke 20:1).

Ove dvije naizgled kontradiktorne grupe tekstova ne mogu se uskladiti na osnovi količine konzumiranog vina, jer Pismo dozvoljava i osuđuje vino kao takvo, neovisno o upotrijebljenoj količini. Niti će rješenje biti pronađeno razmatranjem pozitivnih stihova o vinu kao božanskom popuštanju radije nego božanskom odobravanju, dok je vino, kao što smo vidjeli, često prikazano zajedno s hranom kao božanski blagoslov za uživanje. Rješenje će najprije biti pronađeno - kao što ćemo pokazati - u prepoznavanju hebrejske i grčke riječi (*yayin* i *oinos*) koje su zajedno prevedene «vino» i mogu ukazivati na oboje: neprevreli grožđani sok i prevrelo vino.

PROHIBICIONIZAM⁷ (pogled o zabrani)

Najprikladnije rješenje za ovu suprotnost između Biblijskog odobravanja i neodobravanja vina nalazi se u dvostrukom značenju hebrejske i grčke riječi za vino (*yayin* i *oinos*) koje su povijesno bile upotrijebljene za određivanje bilo prevrelog ili neprevrelog vina. Dakle, «vino» koje Bog dozvoljava je neprevreli grožđani sok i «vino» koje On ne odobrava je prevrelo i opojno. U skladu sa ovim pogledom alkoholna pića su dosljedno zabranjivana u Pismu kao neodgovarajuća za ljudsku upotrebu. Uzimanje nije samo nezdravo, već i nemoralno, jer prikazuje nasilje nad Biblijskim principom načinjenim da osigura naše zdravlje i svetost. Ovo je pogled kojeg sam odlučio prihvatiti, nakon pažljivog ispitivanja svih Biblijskih tekstova o upotrebi «vina».

U predstavljanju rezultata mojeg vlastitog istraživanja želim izraziti moju zahvalnost mnogim učenjacima koji su proširili moje razumijevanje ovog kompleksnog i bitnog pitanja. Premda se često osvrćem njih i prihvaćam njihova istraživanja, prikazani pogledi i zaključci moji su vlastiti i ja preuzimam potpunu odgovornost za njih.

⁶ The abstentionist view is held by Billy Graham. Among the recent studies supporting this view are the reports on the use of alcoholic beverages released by the (former) Reformed Presbyterian Church, Evangelical Synod; Paul R. Gilchrist, ed., „Study Committee on Beverage Use of alcohol Report,“ in Documents of Synod (Lookout Mountain, Tennessee: Reformed Evangelical Church, evangelical Synod, 1982), pp.19-33. ; Other- Harold Lindsell, the World, the Flesh and the Devil (Washington, D.C., 1973), chapter 8. ; Arnold B. Come, Drinking: A Christian Position (Philadelphia, 1964). See also Adrian jeffers, „Wine in the Bible: Weal or Woe?“ tje Western Commentator 5 (July-August 1975):7

⁷ Supporters. Robert P. Teachout, Wine: The Biblical Imperative: Total Abstinence (Published by the author, 1986). ; Ernest Gordon, Christ, the Apostles and Wine (Philadelphia: 1944).

ZAKLJUČAK

Postepeno odstupanje većeg broja crkava od Biblijskog stajališta o potpunom uzdržavanju doprinio je alarmirajućem problemu pijanstva našeg vremena. Dakle, imperativ je pažljivo ispitati što Pismo uči o upotrebi alkoholnih pića. Mi ćemo otpočeti naše istraživanje promatranjem značenja riječi «vino» u Pismu. Tada ćemo nastaviti ispitivati Biblijska učenja o alkoholnim pićima pronađena u Starom Zavjetu, Isusovim učenjima i primjerima u apostolskoj crkvi.

ZNAČENJE «vina»

Većina današnjih engleskih rječnika definiraju «vino» kao «prevreli groždani sok» ne ostavljajući mjesta neprevrelom grožđanom soku da bude zvan «vino». Ovakva općeprihvaćena definicija «vina» kao «prevrelog grožđanog soka» može objasniti zašto su mnogi kršćani, koji vjeruju u Bibliju, došli do uvjerenja kako «vino» spomenuto u Bibliji mora u svakoj prilici biti alkoholno. Ova pretpostavka, poznata kao «jedino vino teorija» u velikoj je mjeri uzrok predrasuda studiranja biblijskih učenja o uporabi alkoholnih pića, vodeći mnoge iskrene kršćane vjerovanju da Bog dozvoljava umjerenost upotrebe prevrelog, opojnog vina.

Zaključivanje može biti ilustrirano silogizmom, kao što slijedi:

- 1 Biblija, kao i današnji engleski jezik, poznaje jedino alkoholno vino.
- 2 Vino je uzvišeno u Bibliji kao dragocjeni božanski blagoslov.
- 3 Prema tome, Biblija odobrava umjerenost konzumiranja alkoholnih pića.

Problem je s ovim silogizmom u tome što je njegova prva premisa pogrešna. Moja studija je pokazala da Biblija poznaje dvije različite vrste groždanih napitaka: prvo, neprevrelo, osvježavajuće i legalno; drugo, prevrelo, opojno i ilegalno. Došao sam do tog zaključka promatrajući biblijsku i povijesnu upotrebu termina «vino», počevši od engleskog i tada nastavio unatrag do latinskog, grčkog i na kraju hebrejskog. Rezultati ovog istraživanja sasvim su jasni, ove četiri povezane riječi su bile upotrijebljene povijesno i odnosile se na groždani sok, bilo prevreli ili neprevreli. U ovoj brošuri citirano je samo nekoliko primjera, šire je proučavanje u drugom poglavlju moje knjige «Vino u Bibliji».

ZNAČENJE ENGESKE RIJEČI «wine»

Većina suvremenih engleskih rječnika definiraju riječ «vino» kao prevreli sok od grožđa. Na primjer, sedmo izdanje Websterovog (Merriam Webster's Collegiate Dictionary) rječnika definira «vino» kao: «prevreli groždani sok koji sadrži varirajući postotak alkohola». Nema spomena u prisutnoj definiciji o neprevrelom grožđanom soku kao jednoj od mogućih definicija «vina».

KLASIČNO DVOSTRUKO ZNAČENJE

Ovo ograničeno značenje «vina» prikazuje, u jednu ruku, odvajanje od više klasičnog dvostrukog značenje određenog za oboje prevreli i neprevreli groždani sok. Da se provjeri ova činjenica samo treba konzultirati neke starije rječnike. Na primjer, 1955. Funk & Wagnallis rječnik (Funk & Wagnalls New «Standard» Dictionary) engleskog jezika definira «vino»: 1 «Prevreli groždani sok, u slobodnom prijevodu sok od grožđa bilo provreli ili ne». Dvostruko značenje «vina» jasno je dano u starijim engleskim rječnicima. Npr. 1928. Websterov rječnik definira riječ «mošt» kao «novo vino, vino isprešano od grožđa, ali ne i prevrelo. Novi Engleski Rječnik (Benjamin Marin's Lingua Britannica Reformata) izdan 1748, definira «vino» kao: 1. Sok od grožđa 2. Piće načinjeno od

drugog voća osim grožđa. Zanimljivo je zapaziti ovdje je prvo značenje «vina», «sok od grožđa» bez ijedne reference o prevrelosti. U skladu s tom činjenicom, King James verzija (1604-1611.) objedinjuje prijevod hebrejskog *yayin* i grčkog *oinos* kao «vino» i bila je prihvaćena u to vrijeme a termin bi mogao značiti ili prevrelo ili neprevrelo vino, upravo kao što prijevod riječi (*yayin* i *oinos*) može značiti i jedno i drugo. Danas, međutim, kada «vino» poprima samo jedno značenje prevrelog soka, suvremeni prijevodi Biblije trebali bi naglasiti kad se tekst odnosi na prevrelo vino a kada na neprevreli groždani sok. Izostavljanjem ovog razjašnjenja neinformirani Biblijski čitatelji mogu biti prevareni s uvjerenjem da se svako upućivanje na «vino» u Bibliji odnosi na prevreli groždani sok.

ZNAČENJE LATINSKE RIJEČI *vinum*

Značajno je da se latinska riječ *vinum*, od koje potječe engleska riječ «wine», također odnosila na provreli ili neprovreli groždani sok. Veliki, četverovolumski Latinski leksikon (Thesaurus Linguae Latinae) izdan 1740, pruža nekoliko definicija za *vinum*, sve podržane od drevnih rimskih autora. Dvije od njih su posebno važne:

1 «Aigleuces vinum» («slatko vino»)

2 «Defruktum vinum» («prokuhano vino»)

Oboje se odnosi na neprevreli groždani sok.⁸

Leksikon dalje objašnjava «vinum vocantur ipsae etiam uvae» («čak i samo grožđe je zvano vino»).

Kasniji izvještaj podržan je Katosovim (Marko Katos) određivanjem groždanog soka «vinum pendens» a to je «vino koje se još uvijek nalazi u grozdu».⁹

Toma Akvinski «anđeoski doktor» Rimokatoličke crkve, objašnjava groždani sok kao «mošt» i može biti upotrijebljen za Euharistiju, jer već «ima specifičnu kvalitetu vina» (speciem vini).¹⁰

Prikazani primjeri zadovoljavaju i pokazuju da su latinska riječ *vinum*, kao i engleska *wine*, bile povijesno upotrijebljene za označavanje bilo provrelog ili neprevrelog groždanog soka. Daljnja dokumentacija od strane drevnih rimskih pisaca koja podržava ovaj zaključak biti će dana u četvrtom poglavlju, gdje ćemo ispitati drevnu zaštitu neprevrelog vina.

ZNAČENJE GRČKE RIJEČI *oinos*

Imamo mnogo primjera dvostruke uporabe *oinosa* u sekularnom grčkom. Jasan nam primjer omogućuje Aristotel (384-322. pr.Kr.) u svojoj knjizi Meteorologica, gdje jasno upućuje na «groždani sok» ili «mošt (*gleukos*), kao jednu vrstu vina: «Neke vrste vina (*oinos*), npr. mošt (*gleukos*), kada proključa zgusne se»¹¹. Na drugom mjestu iste knjige, Aristotel upućuje na slatko groždano piće (*glukus*) koje «premda zvano vino (*oinos*) nema djelovanje vina, ima ukus vina ali ne vri kao obično vino»¹². U ovom tekstu Aristotel nas jasno informira kako je neprovreli groždani sok nazvan «*oinos*- vino» premda ono nije imalo ukus ili efekte vrenja kao obično vino.

⁸ Thesaurus Linguae Latinae (London, 1740), vol.4, p.557.

⁹ Marcus Cato, On Agriculture 147,1.

¹⁰ Thomas Aquinas, Summa Theologica, translated by the Fathers of the English Dominican Province (New York, 1947), part 3, question 74, article 5, p.2443.

¹¹ Aristotle, Meteorologica 384. a. 4-5.

¹² Aristotle, Meteorologica 384. b. 9-13. See also Meteorologica 388 a. 34 which says: „There is more than one kind of liquid called wine (*oinos*) and different kinds behave differently. For new wine contains more earth than old, and so thickens most under the influence of heat, but solidifies less under the influence of cold.“ The reference to the thickening of new wine under the influence of heat implies that new wine was preserved unfermented by boiling it down. This practice, as we shall see in Chapter 4, was common among the Romans.

Athenaeus, Grammarian (oko 200. poslije Krista) objašnjava u svom djelu *Banquet* da «Mitilenci (Mitylenisi) imaju slatko vino (*glukon oinon*) koje su zvali *prodromos*, a drugi su to zvali *protropos*»¹³ Kasnije, u istoj knjizi, on preporuča ovo slatko, neprevrelo vino (*protropos*) za probavne smetnje «pusti mu da uzme slatkog vina, bilo pomiješanog sa vodom ili toplo, posebno onu vrstu zvanu *protropos*, slatki sok (*Lesbian*) koji se pokazao dobrim za stomak i zbog toga što slatko vino ne uzrokuje glavobolju.»¹⁴ Ovdje je neprevrelo slatko vino bilo je poznato kao «lezbijsko» jer je uklonjeno njegovo alkoholno djelovanje. Metode kojima je to učinjeno bit će spomenute kasnije. U nekoliko kršćanskih tekstova svježe isprešani sok od grožđa pripada *oinosu* «vino». Na primjer, Papias, kršćanski biskup Hierapolis koji je živio na samom kraju apostolskog doba, opisuje suvremeni ekstravagantni pogled milenija kao vrijeme kada će «rasti svaka loza....sa deset tisuća grozdova na svakoj grančici, i deset tisuća bobica na svakom grozdu, i svaka bobica, kada se zgnječi, će donijeti 25 krčaga vina (*oinos*)».¹⁵

SEPTUAGINTA

Septuaginta, jedan međuzavjetni Grčki prijevod Starog Zavjeta nudi značajne primjere dvostrukog značenja *oinos*. Ernest Gordon naglašava: «U Septuaginti, hebrejska riječ za groždani sok, *tirosh* je prevedena najmanje trideset i tri puta grčkom riječi *oinos*, vino, i pridjev «novi» nije prisutan. *Oinos* bez kvalifikacije, tada, može jednostavno značiti neprevrelo vino u Novom Zavjetu.¹⁶ Zanimljivo je kako su prevoditelji septuaginte upotrijebili *oinos* za prijevod hebrejske riječi za groždani sok (*tirosh*) umjesto riječi *gleukos*, koja znači «mošt». Isto je tako vrijedno zapaziti premda Septuaginta obično prevodi hebrejski *yayin* kao *oinos*, u Jobu 32:19 *yayin* je prikazan kao *gleukos*, zajedničkom grčkom riječi za svježe isprešani groždani sok: »Gle, nutrina mi je kao mošt zatvoren, kao nova će se raspući mješina«. U ovom slučaju prevoditelji Septuaginte pokazuju da je za njih hebr. *yayin* mogla ukazivati na mošt u procesu vrenja.

Moguća upotreba *oinos* u Novom Zavjetu u svrhu označavanja neprevrelog vina, pronađena u Mateju 9:17 gdje Isus kaže: «Ne ulijeva se novo vino u stare mjevove; inače se mjevovi provale, vino se prolje, te mjevovi propadnu. Novo se vino ulijeva u nove mjevove, i tako se oboje sačuva.» Često je objašnjenje ovog običaja kako su se novi mjevovi upotrebljavali jer su mogli izdržati eksplozivnu narav procesa vrenja. Na primjer, Jimmy L. Albright piše: «Svježe načinjeno vino bilo je stavljeno u nove mjevove, stari bi se rasprsnuli pod pritiskom».¹⁷ (Matej 9:17; Marko 2:22; Luka 5:37-38).

Ovaj pogled nikako ne može biti točan, jer se novi mjevovi, bez obzira koliko jaki, ne mogu oduprijeti pritisku uzrokovanom vrenjem. Ovu činjenicu sam iskusio osobno, kada sam vidio staklene boce, u podrumu mojih roditelja, kako su se rasprsnule u komadiće nepažnjom uzrokovanom vrenjem.

Enciklopedija «Biblica» dobro uočava da «je nemoguće ikada staviti mošt u mjevove koji bi podnijeli cijeli proces vrenja, kao što se obično naglašava, djelovanje plina u ranijem stadiju procesa previše je agresivno i nema mijeha koji bi to izdržao».¹⁸ U pogledu ove činjenice razumno je prihvatiti da je «novo vino» koje spominje Isus, bilo svježe vino iz preše, procijeđeno i što je

¹³ Athenaeus, *Banquet* 1, 54.

¹⁴ *Ibid.*, 2, 24.

¹⁵ Cited by Irenaeus, *Against Heresies* 5, 33, 3-4, trans. Edgar J. Goodspeed, *The Apostolic Fathers* (New York, 1950), p. 263.

¹⁶ Ernest Gordon, *Christ, the Apostles and Wine. An Exegetical Study* (Philadelphia, 1947), p. 14.

¹⁷ Jimmy L Albright, „Wine in the Biblical World: Its Economic, social and Religious Implications for New Testament Interpretation“ (Doctor of Philosophydissertation, Southwestern Baptist Theological Seminary 1980), p. 137.

¹⁸ *Encyclopedia Biblica*, s.v. „Wine and Strong Drink.“

moguće više prokuhano, i tada odmah stavljeno u svježe mjehove radi zaštite od vrenja. Drevni autori, kao što ćemo vidjeti u četvrtom poglavlju, potvrđuju ovu praksu.

ZNAČENJE HEBREJSKE RIJEČI *yayin*

Kao u grčkom tako i hebrejskom, termin za «vino» (*yayin*) bio je upotrijebljen i odnosio se na jedno ili drugo (prevrelo ili ne). Židovska enciklopedija objašnjava «svježe vino prije vrenja zvano je «*yayin mi-gat*» (vino iz bačve; Sanh 70a). Halakat Gedalot, raniji židovski sažetak Talmuda kaže: «Netko može isprešati grozd i objaviti Kiduš nad sokom sve dok je groždani sok smatran vinom (*yayin*) u povezanosti sa zakonom Nazireja».¹⁹ Upotreba *yayina* u Starom Zavjetu nije uvijek očigledna u određivanju neprevrelog groždanog soka, jer ne dolazi pod osudu kao prevreli *yayin*. U nekoliko tekstova, međutim, kontekst jasno naglašava da riječ označuje neprevreli groždani sok (Jeremija 40: 10,12; Nehemija 13:15; Tužaljke 2:12; Postanak 49:11; Pjesme 1: 2, 4; 4:10.). Na primjer, Izajia 16:10 izjavljuje sud nad Moabom, manifestiran kroz izostavljanje božanskih blagoslova iz vinograda i groždanog soka: «Nestade iz voćnjaka veselja i radosti. U vinogradima se ne pocikuje, ne kliče se od radosti; ne masti se vino u kaci, zamuknu podvikivanje». «Vino» (*yayin*) kojeg gaze u preši očito je neprevreli groždani sok dok je vrenje vremenski kontroliran proces.

Drugi jasan primjer upotrebe *yayin* u određivanju neprevrelog groždanog soka pronađen je u Jeremiji 40:10,12. U desetom stihu, Gedalija, babilonski guverner, govori Židovima koji nisu u zarobljeništvu: »A ja ću, evo, ostati u Mispi na službu Kaldejcima koji dolaze k nama. Vi pak potrgajte grožđe, poberite voće i masline, pohranite ih u sudove i ostanite u gradovima što ih zaposjedoste. I onda se vratite svi Judejci iz svih mjesta kamo ih bijahu raspršili, vratite se u zemlju judejsku Gedaliji u Mispu, te nabraše vrlo mnogo grožđa i drugoga voća». U oba ova stiha pronalazimo termin *yayin* upotrijebljen u činjeničnoj konstrukciji da ukaže na vinski plod. Alkoholno vino nije sakupljeno s polja. Takva uporaba negira shvaćanje da se *yayin* jedino može odnositi na prevrelo vino.

U Nehemiji 13:15 pronalazimo drugi primjer gdje je *yayin* upotrijebljen za označavanje svježeg isprešanog groždanog soka. «U ono sam vrijeme vidio u Judeji ljude koji gaze u tijescima u dan subotnji; drugi su nosili snopove žita, tovarili na magarce vino, grožđe, smokve i svakojake terete da ih u dan subotnji unesu u Jeruzalem.» Ovdje je *yayin* najvjerojatnije isprešani groždani sok, sve dok je spomenut zajedno sa gaženjem grožđa u prešama u Subotu. Svježi sok je bio prodavan u Subotu zajedno sa svježim grožđem i drugim voćem.

U Tužaljka postoji živi opis fizičke boli koju je Juda iskusila za vrijeme velike gladi uzrokovane Nabukodonozorovom opsadom Jeruzalema. U očaju gladna djeca su plakala njihovim majkama: »Govore majkama svojim *Gdje je žito i vino?* dok obamiru kao ranjeni po trgovima Grada, dok ispuštaju dušu svoju na grudima matera svojih.» U ovom tekstu dojenčad je plakala tražeći od svojih majki da ih nahrane njihovom normalnom hranom i pićem, naime kruhom i vinom. Teško je zamisliti malu djecu da traže prevrelo vino za vrijeme opsade i gladi, kao njihovo normalno piće.²⁰

U postanku 49:11 Božji blagoslovi nad Judom prorečeni su kroz maštanje o obilnoj žetvi *yayina*: »Svog magarca za lozu privezuje, mlado magarice svoje za čokot. U vinu on kupa svoju odjeću

¹⁹ Cited by Lois Ginzberg, "A response to the Question Whether Unfermented Wine May Be Used in Jewish Ceremonies," American Jewish Year Book, 1923, p. 409.

²⁰ Robert P. Teachout, „The Use of Wine in the Old Testament“ (Ph.D. dissertation, Dallas Theological Seminary, 1979), p.37..

svoju halju u krvi od grožđa». Ova maštovita slika izražava obilnu žetvu i gazitelje koji peru svoje haljine u velikoj količini soka. U ovim tekstovima pronalazimo vrlo važan hebrejski paralelizam gdje dvije rečenice izražavaju istu misao različitim riječima. U ovom slučaju, «haljine» prve rečenice odgovaraju «odjeći» druge rečenice i «vino»(yayin) sa «krvavim grožđem». «Krv» je poetično ime za «groždani sok» i njegova upotreba kao paralelizam sa «vinom» sugerira da je u Biblijska vremena groždani sok zvan *yayin*, prethodio vrenju.

ZAKLJUČAK

Gornje razmatranje četiri povezane riječi-*wine, vinum, oinos, yayin* pokazuje povijesnu upotrebu za označavanje groždanog soka, provrelog ili ne provrelog. Zaključak će biti jasniji u slijedećem poglavlju gdje ćemo ispitati neke razloge zašto Biblija ne odobrava provrelo vino ali odobrava ne provreli groždani sok.

«VINO» IZ BIBLIJSKE PERSPEKTIVE

Ponekad nam se čini kako Biblija govori o vinu na kontradiktoran način. Rješenje za ovu kontradikciju, kako je rečeno, nije pronađeno u količini, već u kvaliteti upotrijebljenog vina. Provjerenu valjanost našeg pogleda vidjeli smo u prethodnom poglavlju kroz povijesnu upotrebu četiri povezane riječi-*wine, vinum, oinos, yayin*. Pregled je pokazao zadivljujuću podudarnost u povijesnoj upotrebi ovih riječi, svaka od njih označuje bilo provreli ili neprevreli groždani sok. Ovo poglavlje se nadovezuje na već doneseni zaključak kroz ispitivanje razloga za Biblijsko odobravanje i neodobravanje vina. Ovo ispitivanje će poslužiti daljnjoj klasifikaciji razlike koju Biblija čini između prevrelog i neprevrelog vina. Metoda koju ćemo slijediti, a koja će odrediti koje je «vino» dozvoljeno a koje nije, bit će istraživanje konteksta svakog retka. Jedino kada kontekst jasno označuje da se spomenuto piće odnosi na neprevreli groždani sok, bit će prihvaćeno kao legitimno značenje hebrejskih ili grčkih riječi upotrijebljenih za vino.

BIBLIJSKO ODOBRAVANJE NEPROVRELOG «VINA»

Središnje značenje vinograda

Vinograd, sa svojim proizvodima grožđa i vina, bio je važan u Biblijskoj ekonomiji i teologiji. Riječ «vinograd» spominje se 94 puta u Starom Zavjetu i 23 puta u Novom Zavjetu. Riječ «vino» 54 puta u SZ-u i 9 puta u NZ-u. Riječ «grožđe» 18 puta u SZ-u i 3 puta u NZ-u. Riječ «vino» -*yayin* 141 put u SZ-u i *oinos* 30 puta u NZ-u. Ovi mnogobrojni tekstovi u sebi označuju ogromnu važnost grožđa i posebno njihovog proizvoda, *vino* je riječ koja se spominje mnogo više nego riječi «vinograd», «loza» ili «grožđe». Vinograd sa njegovim vinom sadrži oboje - materijal i duhovne blagoslove koje je Bog izabrao darivati njegovom poslušnom narodu.

«Vino» kao simbol Božanskog blagoslova

Jedan raniji primjer upotrebe «vina» kao simbol Božanskog blagoslova o prosperitetu, pronađen je u Postanku 27,28: «Neka ti Gospod da rosu nebesku i debljinu zemlje - pšenice i vina u izobilju». U ovom patrijarhalnom blagoslovu materijalno dobro zemlje («debljina zemlje») je posebno definirano frazom «pšenice i vina u izobilju». Riječi «pšenica i vino» u hebrejskom «*dagan*» i «*tirosh*» obje su upotrijebljene i ne opisuju gotov proizvod, koji je «kruh i vino», već aktualni rast pšenice i grožđa u polju. Jedan od najjasnijih opisa «vina» kao simbola božanskog blagoslova pronađen je u Izajii 65:8: «Ovako veli Gospod: »Kao što je «vino» (*tirosh*) pronađeno u grozdu, i oni kažu: «Nemoj to uništiti, jer je u tome blagoslov,» tako ću ja uraditi sa svojim slugama, i neću ih uništiti». Dvije stvari su vrijedne za zapaziti u ovom tekstu. Prvo, «vino» (*tirosh*) pronađeno u grozdu očito da je

neprevreli groždani sok. Drugo, neprevreli groždani sok, zbog svoje prirode, ima u «sebi blagoslove». Za pretpostaviti je da ovakav blagoslov može biti doslovan i simboličan. Doslovno, to je blagoslov cjelokupne okrepe; simbolično, prezentira Božanski blagoslov prosperiteta. U ovim slučajevima biblijsko odobravanje jasno se odnosi na neprevreli groždani sok, i ne na provrelo vino. Božanski blagoslov groždanog soka bio je po prirodi uvjetovan. Mojsije je objasnio ovu istinu Izraelcima, govoreći: «Ako držite moje zapovijesti koje ti danas zapovijedam, ljubi Gospoda Boga svojega, i služi mu cijelim svojim srcem i sa svom svojom dušom, on će dati kišu za tvoju zemlju na vrijeme, ranu kišu i kasnu kišu, da možeš sakupljati svoju pšenicu i «tvoje vino» (*tirosh*) . (Peta Mojsijeva 11:13).

U ovom tekstu je očigledno da je «vino» (*tirosh*) bilo grožđe ili svježe groždani sok, dok je poŕnjevano zajedno sa pšenicom i uljem. Blagoslov u ovim produktima nije bio automatski. Svaka generacija bila je pozivana na poslušnost da bi mogla primiti od Boga izobilnu ŕetvu pšenice, groždanog soka i ulja.

«Vino» kao simbol Mesijanskog blagoslova

Kao što je bilo simbol boŕanskih blagoslova neprevrelo vino bi moglo reprezentirati blagoslove mesijanskog doba. Amos, na primjer, opisuje plodnost mesijanskog doba, i kaŕe: «Dolaze dani», izjavljuje Gospod, «kada će orač stizati ŕeteoca, mastilac groŕđa sijača, kad će planine procuriti mladim vinom, i svi se bregovi prelijevati njime. Okrenut ću sudbinu naroda moga Izraela: obnovit će gradove srušene i ŕivjeti u njima, saditi vinograde i vino im piti, zasaditi vrtove i jesti njihov rod.» (Amos 9,13.14) U ovom tekstu rodnost i izobilje Mesijanskog doba prezentirano je kroz zamišljene agrikulturne djelatnosti koje slijedi brzi uspjeh, bez osiromašjenja zemlje. U ovom kontekstu «vino» je spomenuto dvaput. Prvi stih govori o kupovanju «slatkog vina» (*asis*). Vinogradi su obično bili smješteni na brdu, prorok prikazuje plodnost loze izraŕavanjem maštovitosti, kako vrhovima teku rijeke slatkog soka iz prepunog grozda. Očigledno je da je «slatko vino» (*asis*) slatki groŕđani sok koji kapa iz veoma zrelog grozda. Drugi stih govori o sađenju «vinograda» i pijenju «njihovog vina» (*yayin*). Dok je fraza u paru sa «oni će načiniti vrtove i jesti njihove plodove», «vino» ovdje bez sumnje znači normalan proizvod vinograda, groŕđani sok, kao što «plod» normalan proizvod «vrtova». Tako, u oba stiha Boŕansko odobravanje, blagoslov «vina» odnosi se na neprevreli groŕđani sok.

«Vino» kao simbol Boŕanske milosti

Kao što je bio simbol budućeg Mesijanskog doba, neprevrelo vino moglo bi takoŕer efektivno predstavljati Boŕju slobodnu pobudu Njegove spasonosne milosti Njegovom narodu. Ova upotreba je pronađena u Izajiji 55:1, gdje Bog kaŕe: «O svi vi koji ste ŕedni, dođite na vodu; ako novaca i nemate, dođite. Bez novaca i bez naplate kupite vina i mlijeka!» Ovdje je Boŕji slobodni dar Njegove milosti povezan slobodnim primanjem tri prirodna proizvoda: vode, vina i mlijeka. Teško je za vjerovati da se u ovom kontekstu «vino» (*yayin*) odnosi na provrelo, opojno vino. Činjenica da «vino» (*yayin*) povezano je sa mlijekom, prirodnom, okrepljujućom hranom, sugerira da se «vino» odnosi na hranjivi i zdravi groŕđani sok.

«Vino» kao korisno piće

«Vino» kao neprevreli groŕđani sok takoŕer je dozvoljeno u Pismu jer omogućuje zdravi i ugodni napitak. Ova misao je izraŕena u Psalmu 104,14.15: «Ti daješ te niče trava za stoku i bilje na korist čovjeku, da izvede kruh iz zemlje i vino što razvedruje srce čovječe; da uljem lice osvjeŕi, i da kruh okrijepi srce čovjeku». U ovoj pjesmi zahvalnosti psalmist nabraja Boŕju obilnu brigu za potrebe Njegovih stvorenja. On upućuje na travu koja raste za telad i na biljke koje nas opskrbljuju sa hranom. Iz istog izvora je «vino» sok od groŕđa koje razveseljava srca zbog svoje ugone. «Vino» (*yayin*) ovdje upućuje na sok od groŕđa koje je opisano u Psalmu 4,7: «Više se u srce moje ulio

radosti nego kad obilno rode pšenica i vino (*tirosh*).» Riječ prevedena sa «vino» ovdje je *tirosh* termin koji je izričito upotrijebljen u brojnim stihovima a određuje groždani sok. Psalmist kaže u ovim stihovima da dok bezbožnici pronalaze glavni izvor radosti u izobilju pšenice i groždanog soka, vjernik će iskusiti veću radost kad je primalac svjetlosti Božjeg odobravanja. Istina izražena u ovim tekstovima iako različita od one u Psalmu 104,14.15, još uvijek pokazuje da su pšenica i groždani sok bili općenito smatrani kao izvori radosti. To nam daje razlog za vjerovati da je «vino» (*yayin*) spomenuto u Psalmu 104,15 isto kao ono neprevrelo «vino» (*tirosh*- groždani sok) u Psalmu 4, 7, dok u oba stiha aludira na groždani napitak koji razvedrava ljudsko srce.

«Vino kao desetina ili žrtva

Sok od grožđa može biti upotrijebljen za izražavanje zahvalnosti prema izvoru ove radosti, Bogu, osobno. Nije iznenađujuće da Bog u Starom Zavjetu poziva svoj narod da prepozna Njegov dar vraćajući Mu u obliku desetine ili žrtvovanja jednog dijela proizvoda zemlje kao što su pšenica, vino i ulje, proizvoda koji su bili upotrijebljeni za održavanje svećenika i levita.

Brojevi 18:12 izrazito naglašavaju: »Najbolje od novoga ulja i najbolje od novoga vina i žita- prvine koje se prinose Jahvi-predajem tebi«. Ovdje, ponovno, «vino»(*tirosh*) u ovom kontekstu upućuje na neprevreli groždani sok. Prvo, ulje, vino i pšenica dosljedno upućuje na žetvu ovih proizvoda. Drugo, 13. stih jasno naglašava: »Prvi rodovi svega u njihovoj zemlji što ih budu donosili Jahvi neka budu tvoji. Tko je god čist u tvome domu može ih jesti«. Ova izjava objašnjava da su ulje, vino i pšenica dio prvine plodova zemlje. Treće, 27. stih jasno izjavljuje: «Prinos će vam biti zaračunat kao da je prinos s gumna i otoka iz badnja». Tekst čini vrlo jasnim činjenicu da je «najbolje vino» donijeto kao desetina u hram bilo svježe isprešano. Ovaj zaključak je podržan izjavom iz Talmuda od Rabina Josea: »Može se donijeti bilo koju vrstu ploda u Hram, kao izraz zahvalnosti, ali nikome nije dozvoljeno donijeti opojno piće«.

Jedenje desetine pred Gospodom

Desetine i žrtve trebali su se donijeti u Hram i jedan dio trebao je biti pojeden pred Gospodom. «A onda blaguj desetine svoga žita, svoga vina, svoga ulja i prvine svoje krupne i sitne stoke u nazočnosti Jahve, Boga svoga, na mjestu koje on odabere da svoje ime ondje nastani; da se tako naučiš zauvijek bojati se Jahve, Boga svoga». (5.Mojsijeva 14,23). Ovdje se opet pojavljuju tri stvari i «vino» (*tirosh*) se ponovno nalazi na drugom mjestu. Na temelju prije navedenog značenja (*tirosh* –groždani sok), očigledno je da ono što je bilo konzumirano pred Gospodom nije bilo opojno vino, već slatki groždani sok. Ovaj zaključak može izgledati kontradiktoran sa petom Mojsijevom 14,26 koji govori o «vinu» ili «jakom piću» pijenom pred Gospodom. Ovaj tekst je ispitan u sedmom poglavlju knjige «Vino u Bibliji» gdje se posebno zadržavam na nekim nerazumljivim odlomcima.

«Vino kao žrtva ljevanica»

Nekoliko Starozavjetnih tekstova govore o žrtvovanju «vina» (*yayin*) koje je bilo dio žrtve paljenice ili obrtnog snopa (Izlazak 29, 40; Levitski Zakonik 23,13; 4 Mojsijeva 15,5,7,10; 1 Dnevnika 9,29; Hošea 9,4; 5.Mojs 32:38). Proporcija vina u ovoj žrtvi, bila je određena vrstom konzumiranih životinja u sklopu žrtve paljenice. Vino je bilo proliveno na paljenicu, i trebalo biti spaljeno kao slatka aroma za Gospoda «ugodan miris Jahvi». (Brojevi 15,10). Pitanje je, koje je piće smatrano «vinom» (*yayin*) u spomenutoj žrtvi ljevanici? Da li je to bilo prevreli ili neprevreli groždani sok? Nekima se to može činiti kao akademski problem, dok žrtva ljevanica nije pijena pred Izraelskim Bogom kao i u slučaju poganskih božanstava. Problem, međutim, nije prvenstveno akademski jer je Bog biblijskog otkrivenja zabrinut detaljima. Kad je dao jasne upute koja će vrsta životinja biti upotrijebljena za žrtvu, logično je za zaključiti da je on također imao na umu i određeno piće za žrtvu ljevanicu. Pitanje je, onda, kako možemo odrediti koje je «vino» bilo za žrtvu ljevanicu -

prevrelo ili neprevrelo? Na nesreću kontekst ovih stihova koji spominju upotrebu «vina» za žrtvu ljevanicu ne nudi nam pomoć. Stoga odgovor mora biti pronađen razmatranjem tri važne točke.

Prvo, ako je Bog očekivao da Njegov narod prinesu groždani sok kao desetak i žrtvu u hram, izgleda logično prihvatiti da im On ne bi dozvolio da prinesu prevrelo vino kao žrtvu Njemu. Drugo, Levitski Zakonik 2:11 zabranjuje donošenje pšenične žrtve sa kvascem na oltar, to jest bilo što uskvasano ili prevrelo. Ova zabrana sugerira kako je teško da je Bog mogao dozvoliti izlivanje prevrelog vina kao žrtvu ljevanicu na oltaru. Treće, proizvodi upotrijebljeni za žrtvu, kao što su brašno, ulje, ovce, koze, bikovi, svi su bili prirodni proizvodi koji su uživali Božje blagoslove. Tako Teachout ispravno naglašava «da će prirodni proizvod berbe - sok, biti prinesen radije nego vino, proizvod koji je promijenjen procesom vrenja». ²¹ U svijetlu gore navedenih razmatranja, zaključujemo kako je «vino»(yayin) koje je upotrebljavano za žrtve ljevanice bilo je neprevreli groždani sok. Šutnja Pisma po ovom pitanju može jednostavno označavati da je upotreba neprevrelog groždanog soka bila tako očita da nije bilo potrebno neko posebno objašnjenje.

ZAKLJUČAK

Razmatranje biblijskog dozvoljavanja «vina» pokazalo je dosljedni uzorak: svi pozitivni odlomci o «vinu» upućuju na neprevreli i neopijajući groždani sok. Zbog svog prirodnog i hranjivog svojstva, groždani sok je bio upotrebljen u prikazivanju Božanskih blagoslova, materijalne sigurnosti, blagoslova Mesijanskog doba, slobodnog dara Božanske spasonosne milosti, cjelokupne radosti koju Bog nudi Njegovom narodu i za upoznavanje Boga kroz upotrebu groždanog soka kao desetine, žrtava i ljevanica.

BIBLIJSKO NEODOBRAVANJE PROVRELOG «VINA»

Biblijska zabrana upotrebe opojnog vina izražena je na različite načine. Neki tekstovi direktno zabranjuju upotrebu vina. Drugi objašnjavaju fizičke i moralne posljedice upotrebe opojnog vina. Neki drugi ilustriraju žalosne rezultate zbog upotrebe alkoholnog vina u životu važnih ljudi. Ondje je također grupa tekstova koji snažno zabranjuju upotrebu vina određenim ljudima pozvanim da ispune posebni zadatak.

Zabrana opojnog vina

Najizraženija Biblijska zabrana upotrebe opojnog vina, isto kao i najdramatičniji opis njegovih posljedica, pronađena je u Izrekama 23:29-35. Mudri čovjek kaže: «Komu: ah? Komu: jao? Komu: svađe? Komu: uzdasi? Komu: rane nizašto? Komu: zamučene oči? Onima što kasno sjede kod vina, (yayin) koji su došli kušati vino začinjeno. Ne gledaj na vino kad rujno iskri, kad se u čaši svjetlucavo prelijeva: pije se tako glatko, a na kraju ujeda kao zmija i žaca kao guja ljutica. Oči će ti gledati tlapnje i srce govoriti ludosti. I bit će ti kao da ležiš na pučini morskoj ili kao da ležiš navrh jarbola. «Izbiše me, ali me ne zabolje, istukoše me, ali ne osjetih; kad se otrijeznim, još ću tražiti.» U ovom odlomku Solomun upozorava čak i protiv gledanja u vino kako bi se izbjegla sramota i patnja uzrokovana time. (Izreke 23:31). Da ne bi osoba bila zavedena atraktivnošću opojnog vina, Solomon nastavlja sa opisom njegove smrtonosne prirode. (Izreke 23:32).

Fizičke i moralne posljedice

U Pismu je dano nekoliko razloga za zabranu alkoholnih pića.

BIBLIJSKO NEODOBRAVANJE PROVRELOG "VINA"

²¹ Robert P. Teachout (n.2), p. 299.

Biblijska zabrana upotrebe opojnog vina izražena je na različite načine. Neki tekstovi direktno zabranjuju upotrebu vina. Drugi objašnjavaju fizičke i moralne posljedice upotrebe opojnog vina. Neki drugi ilustriraju žalosne rezultate zbog upotrebe alkoholnog vina u životu važnih ljudi. Ondje je također grupa tekstova koji snažno zabranjuju upotrebu vina određenim ljudima pozvanim da ispune posebni zadatak

Zabrana opojnog vina

Najizraženija Biblijska zabrana o upotrebi opojnog vina, isto kao i najdramatičniji opis njezinih posljedica, pronađena u Izrekama 23:29-35. Mudri čovjek kaže: "Komu: ah? komu: jao? komu: svađe? komu: uzdasi? komu: rane nizašto? komu: zamucene oči? Onima što kasno sjede kod vina, (yayin) koji su došli kušati vino začinjeno. Ne gledaj na vino kad rujno iskri, kad se u čaši svjetlucavo prelijeva: pije se tako glatko, a na kraju ujeda kao zmija i žaca kao guja ljutica. Oči će ti gledati tlapnje i srce govoriti ludosti. I bit će ti kao da ležiš na pučini morskoj ili kao da ležiš navrh jarbola. «Izbiše me, ali me ne zabolje, istukoše me, ali ne osjetih; kad se otrijeznim, još ću tražiti."

U ovom pasosu Solomun upozorava čak i protiv gledanja u vino kako bi se izbjegla sramota i patnja uzrokovana time.

(Izreke 23:31). Da ne bi osoba bila zavedena atraktivnošću opojnog vina, Solomon nastavlja sa opisom njegove smrtonosne prirode. (Izreke 23:32)

Fizičke i moralne posljedice

U Pismu je dano nekoliko razloga u vezi zabrane alkoholnih pića. Ona poremećuju sliku stvarnosti (Izr.23:33; Iz 28:7); ona oštećuju kapacitet za donošenje odgovornih odluka (Lev. 10:9-11); ona slabe moralna osjetila (Post. 9:21; 19:32); uzrokuju fizičku bolest (Izr. 23:20-21; Hos7:5); oni diskvalificiraju u oboje civilnoj i vjerskoj službi (Izr. 31:4-5; Lev. 10: 9-11; Ezek 44:23; 1 Tim. 3.2-3; Tit 1: 7-8).

Pijenje diskvalificira za civilnu i vjersku službu

Jedan od najjasnijih biblijskih učenja kaže da pijenje udaljava osobu od civilne kao i od vjerske službe. Mudri Solomun jasno naglašava da se kraljevi i vladari moraju kloniti vina: "Nije za kraljeve, Lemuele, ne pristaje kraljevima vino piti, ni glavarama piće opojno". (Izr 31:4) Razlog za ovu izričitu zabranu je dan odmah u 35-om stihu: "da u piću ne zaborave zakona i prevrnu pravo nevoljnicima". Ovaj tekst čini vrijednu osudu alkoholnog vina, radije nego kvantitetu pića. Tekst ne kaže, "to nije za kraljeve da piju vino". Ono što je ovdje zabranjeno kao i bilo gdje u Pismu, nije, kao što mnogi tvrde, zloupotreba, već točno upotreba alkoholnih pića.

Apstinencija od provrelog vina preporučena je u Pismu, ne samo za civilne službenike kao što su kraljevi, vladari, već i za vjerske vođe, kao što su svećenici u Starom Zavjetu i starješine i đakoni u Novom Zavjetu. U Starom Zavjetu se obično tražilo od svećenika da se suzdržavaju od alkoholnih pića (Lev. 10:9) Razlog je gubitak sposobnosti razlučivanja i učenja svetih Božjih zakona, " da možete lučiti posvećeno od običnoga, čisto od nečistoga; da možete učiti Izraelce svim zakonima što ih je Jahve predao preko Mojsija". (Lev. 10, 10-11; Ezek 44:23) Vidjet ćemo u petom poglavlju da se apstinencija isto odnosila na crkvene vođe u Novom Zavjetu (1 Tim 3:2-3; Tit 1, 7-8).

Činjenica da se svećenici trebaju uzdržavati od alkoholnih pića da bi sačuvali svetost svetišta prikazuje alkohol u Pismu kao svjetovan i nesvet. Razlog za ovo treba naći u oboje unutarnjoj prirodi alkohola, a to je, njegova moć da opije (Izr. 23:29-30; 20: 1; Hab. 2:5) i efektima

onemogućavanja razlučivanja svetog i nesvetog, između dobrog i lošeg (Lev 10:11; Ezek 44:23). U činjenici da mi kao kršćani smo "kraljevsko svećenstvo" (1 Pet 2:9) pozvani "držati umjerenost i trijeznost" (1 Pet 4:7) u svijetu često suludom i neumjerenom, Božje opomena o apstinenciji kako bi se zaštitilo naše moralno razlučivanje je posebno važna za nas danas.²²

ZAKLJUČAK

Prethodna razmatranja pokazuju da Biblijsko dozvoljavanje ili nedozvoljavanje "vina" određeno je ne količinom konzumiranog vina već njegovom prirodom. Pozitivni tekstovi o "vinu" odnose se na neprevreli, neopijajući groždani sok. Nasuprot, svaka osuda "vina" odnosi se na alkoholno, opojno vino. Potonji je osuđen neovisno od upotrijebljene količine. U svijetlu tako ozbiljnog Biblijskog upozorenja, trebamo respektirati Bogom dano vodstvo apstinirajući od alkoholnih pića ili bilo koje druge opojne supstance.

OČUVANJE GROŽĐANOG SOKA

Glavni prigovor da Biblija odobrava uporabu neprevrelog groždanog soka jest navodna nemogućnost da se, u biblijskim vremenima, sačuva neprevreli groždani sok. U svom članku «Vino» (u Međunarodnoj standardnoj biblijskoj enciklopediji) B.Eeaston kaže: Neprevreli groždani sok je vrlo teško sačuvati bez pomoći modernih sredstava, a njegovo očuvanje u toplim i ne previše čistim uvjetima drevne Palestine bilo je nemoguće.²³

Da bih provjerio vjerodostojnost ove tvrdnje, istražio sam svjedočanstva drevnih pisaca o čuvanju voća, vina i posebno groždanog soka.

1. OČUVANJE PREVRELOG VINA

Prevladavajuća zabluda. Opće je mišljenje da je u biblijskim vremenima bilo lakše sačuvati prevrelo vino nego neprevreli groždani sok. To se mišljenje zasniva na pogrešnoj pretpostavci da je očuvanje prevrelog vina jednostavno i da zgnječeno grožđe treba samo pustiti da vrije. Istina je potpuno drugačija. Prevrelo vino podložno je mnogim infekcijama koje uzrokuju ukiseljenje, zaudaranje i kvarenje. I onda su bili svjesni ovih problema. Plinije, npr. otvoreno priznaje da su karakteristike vina kvarenje i ukiseljenje i da su objavljene mnogobrojne upute kako ovo spriječiti.²⁴

Otkriće pasteriziranja. Tek je koncem 19. st. francuski kemičar Louis Pasteur otkrio uzrok vrenja i njegov lijek poznat kao pasterizacija. Pasterovo čuveno istraživanje su zatražili proizvođači piva i vina koji su ga molili da nađe način sprječavanja infekcija koje su im kvarile proizvode čineći im ogromne financijske gubitke. Pasteur je otkrio da dioba mikroorganizama uzrokuje vrenje. Za sprječavanje ili kontrolu vrenja Pasteur je 1876. otkrio metodu znanu kao «pasterizacija», koja se sastoji od uništenja određenih bakterija izlažući tekućinu (mlijeko, vino, pivo) visokoj temperaturi.

Danas, pomoću presa, bojlera, filtera, separatora, hlađenja i pasteriziranja, vinska industrija (enologija) može kontrolirati proces vrenja. Kontrola je osobito potrebna kada mošt sadrži previše vode i premalo šećera zbog hladne i kišovite sezone ili pak vlažnog tla. U takvim slučajevima vinari

²² Josephus, Antiquities of the Jews, 3,12,2.

²³ International Standard Bible Encyclopedia, 1939 ed., s.v. „Wine“, by Burton Scott Easton, vol. 5, 3086.

²⁴ Pliny, Natural History 14,26.

popravljaju sadržaj mošta dodajući saharin i odstranjivanjem vode umjetnim hlapljenjem. Ove su moderne tehnologije oslobodile vinare stalnog straha da im berba ne bude upropaštena, s čime su se stalno susretali drevni vinari.

Problemi u očuvanju vina. Rimljanin M.P. Cato, kojeg smatraju ocem poljoprivredne literature, obrađuje i probleme čuvanja prevrelog vina. Kaže da se može prodati samo ono vino koje nije kiselo niti ustajalo, što se utvrđuje njegovom probom u roku od 3 dana nakon kupnje.²⁵ Cato čak i propisuje kako sačuvati vino i pri tome spominje cijeli niz proizvoda: provreli mošt, sol, mramornu prašinu, itd. Drugi autori spominju i vapnenac, sumporne pare, itd.²⁶ Usprkos svim ovim sredstvima zaštite, problemi s prevrelim vinom su ostali. To pokazuje da je očuvanje prevrelog vina u antičko doba bilo kompliciranije nego što se misli.

Rizik očuvanja prevrelog vina bio je toliki da su ponekad cijelu berbu sačuvali iskuhavanjem kao slatki, groždani sok. Tako se preporučavalo svakom imanju gdje bi se vino često uskiselilo da se mošt prokuha dok deseti dio ne ispari i tako se sačuva kao neprevrelo, iskuhano vino.

2. OČUVANJE GROŽĐANOG SOKA

Biblijski narodi su znali za vrenje iako nisu razumjeli njegov uzrok. Što se to događa za pretvaranja groždanog soka u vino, nije bilo potpuno jasno dok L. Pasteur nije proveo istraživanje o vrenju 1860-ih. Ipak su stari narodi znali neke metode sprečavanja vrenja.

Dva glavna sastojka groždanog soka, glukoza ili groždani šećer i bjelančevine, pospješuju proces vrenja. Raspadanje bjelančevina, koje se nalaze u kožici i u omotaču sjemenki grožđa stvaraju povoljne uvjete za razmnožavanje mikroba kvasca koji se miješaju s onima prisutnima u zraku i oslobađaju kemijski enzim koji razbija groždani šećer u dva oblika. Jedan je etilni alkohol, bezbojna tekućina koja se dobro miješa s vodom i ostaje u vinu. Drugi oblik je karbon-dioksid plin koji se javlja u malim mjehurićima i daje izgled vrenja.²⁷

Proces vrenja događa se samo u određenim uvjetima kao što su umjerena temperatura te prisustvo vlage i zraka u groždanom soku. Drevni su narodi poznavali četiri metode promjene ovih uvjeta i tako očuvali groždani sok od vrenja.

Očuvanje groždanog soka prokuhavanjem. Vrenje groždanog soka može se spriječiti smanjenjem postotka njegove vlage ili grijajući ga na visokoj temperaturi. Tada se rast mikroba kvasca, uzročnika vrenja, usporava ili potpuno prestaje kada se groždani sok ugrije na 65°-82° C. Na takvoj su temperaturi većina uzročnika vrenja uništena. Oba se rezultata postižu prokuhavanjem groždanog soka.

Ova metoda očuvanja groždanog soka neprevrelim, pažljivo ga iskuhavajući do sirupa, bila je poznata u antičko doba. Sirup se pio razrijeđen vodom. Čuveni rimski pjesnik Vergilije ovako oslikava domaćicu: *Ona na vatri iskuhava vlažnost iz slatkog mošta i lišćem pobire valovitu pjenu iz ključalog kotla.*²⁸ Ova se metoda uvelike upotrebljavala u ono doba, a da bi osigurali očuvanje

²⁵ Marcus Cato, On Agriculture 148, trans. William Davis Hooper, The Loeb Classical Library (Cambridge, Massachusetts, 1960). All the quotations from Cato will be taken from this edition. Henceforth only the title of Cato's work will be given.

²⁶ Ibid., 23.

²⁷ For information on the process of fermentation of wine, see Robert Rasor, Alcohol Distiller's Manual (San Antonio, Texas, 1980), pp. 104-109. Also Albion Roy King, Basic Information on Alcohol (Washington, D.C. 1964), pp.22-24; Charles R. Carrol, alcohol: Use, Nonuse and Abuse (Dubuque, Iowa, 1975), pp. 31-34.

²⁸ Virgil, Georgics 1, 295-296.

mošta, ljudi su ga stavljali u olovne kotlove i iskuhavanjem smanjivali količinu za četvrtinu ili čak trećinu. Oni koji su iskuhavanjem smanjivali količinu na polovicu dobijali su bolji i gušći sirup²⁹.

Prokuhani groždani sok među Židovima. Nekoliko je razloga zbog kojih vjerujemo da se groždani sok prokuhavao i u drevnom Izraelu. Umijeće pravljenja i očuvanja vina koje je živo i danas, bilo je poznato u mediteranskim zemljama u kojima je bilo razvijeno vinogradarstvo.³⁰ Postoje naznake da su drevni Židovi čuvali vino prokuhavajući ga. J.Kitto u Biblijskoj literaturi kaže da su Židovi koristili prokuhano vino.³¹

U talmudskoj raspravi pod nazivom *Abodah Zarah* nalazi se podulja rasprava o tome što neki rabini misle o upotrebi prokuhanog vina. Jedna od tema jest o tome smije li Židov upotrebljavati prokuhano vino koje je dao na čuvanje poganinu jer ga je ovaj možda ponudio idolu. Rabin Ashi odbacuje takav strah i kaže «Naše kuhano vino koje čuvaju pogani ne treba dvostruko pečačenje. Nema straha da bi ga ponudili idolima jer ga ne nude u takvom obliku.»³² Razlog je u činjenici da su pogani za svoja žrtvovanja upotrebljavali samo prevrelo vino i ono neprevrelo bilo im je neprihvatljivo za takvu uporabu.³³

Prokuhani groždani sok u drevnom Izraelu? Teško je reći koliko je raširena bila njegova upotreba. Ali nema sumnje da se je upotrebljavalo. Neke biblijske reference na *medeni debash* mogle bi se odnositi na slatki groždani sirup. Hebrejski *debash* odgovara arapskom *dibs* što je uobičajeni naziv za slatki sirup dobiven iskuhavanjem soka od grožđa ili drugog voća. U natuknici za «med», u Prevoditeljskom biblijskom rječniku, J.I. Ross piše: «U Bibliji nalazimo tri vrste meda: (a) gusti groždani sirup (arapski *dibs*); (b) divlji med... (c) med od domaćih pčela.»³⁴

Neki učenjaci drže da se u određenim tekstovima Starog zavjeta pod pojmom med misli na groždani sirup a ne pčelinji med. Npr. J.A. de Bost u Biblijskom rječniku nadovezuje se na istu misao i kaže: «Oni to temelje na činjenici da hebrejska riječ *debash*, što znači med, na arapskom znači i datulja. Drugi tvrde da ta riječ znači groždani med, tj. groždani sok kuhan sa šećerom ili bez njega dok ne postane gust kao sirup. Ovaj se napitak čak i danas proizvodi u Siriji i Palestini – 150 kg grožđa daje 50 kg ovog napitka zvanog *dibs* (*debash*). Upotrebljava se umjesto šećera, razrijeđen vodom. Siromašnima zamjenjuje maslac, a bolesnima vino. Drevni su Grci i Rimljani poznavali med od grožđa.»³⁵

Izvještaj uhoda u Brojevima 13 potvrđuje značenje riječi *debash* kao med od grožđa. Uhode su «došle do doline Eškol gdje su odrezale granu s tolikim grozdom da su je nosili na štapu između dvojice; donijeli su također i šipaka i smokava.» Ispred voća kojeg su donijeli rekli su: «Došli smo u zemlju u koju si nas poslao; njome teče mlijeko i med (*debash*) i ovo su njezini plodovi.» Budući da je voće, osobito krupno grožđe, koje su donijeli bilo ilustracija da zemljom teče mlijeko i med, ovo med se može odnositi na prokuhani groždani sok poznat kao «groždani med – *dibs*» proizvođen od donešenog grožđa; a mlijeko može označavati zelene pašnjake koji su hranili krave. Naglasak je na prirodnim proizvodima zemlje.

Očuvanje groždanog soka filtriranjem. Druga metoda kojom se može spriječiti vrenje groždanog soka jest odvajanje bjelančevina, koje se nalaze u kožici i ovojnici sjemenki grožđa, od ostalih

²⁹ Columella, On Agriculture 12, 19,1.

³⁰ See also Henry J. Van-Lennep, Bible Lands: Their Modern Customs and Manners Illustrative of Scripture (New York, 1875), p. 120; also Edwin Wilbur Rice, Orientalism in Bible Lands, 3rd edition (Philadelphia, 1929), p. 154.

³¹ John Kitto, Cyclopaedia of Biblical Literature, 1845 edition, s. v. „Passover,“ vol 2, p. 477.

³² 'Abodah Zarah 30a, trans. I. Epstein, The Babylonian Talmud (London, 1936), p.148.

³³ Ibid, note 2.

³⁴ The Interpreter's Dictionary of the Bible, 1962 edition, s.v. „Honey“, vol.2, p. 639.

³⁵ Dictionnaire de la Bible, ed. Ch. Meygruiss, 2nd edition, 1865m s. v. „Vin et Miel.“

elemenata. Bjelančevine pomažu stvaranju uzročnika vrenja, kvascu. Pažljivim postupkom sok se može odvojiti od ostalih dijelova grožđa. Stari su narodi znali ovu činjenicu i primjenjivali je na dva načina: (1) laganim gnječenjem i (2) filtriranjem.

Grožđe se donosilo iz vinograda i stavljalo u vinski badanj. Prvi sok koji je potekao prije gnječenja, prema Pliniju, nazivao se *protropum*. Ime je označavalo sok koji je sam potekao prije nego se grožđe gnječilo.³⁶ Taj se sok sastojao gotovo isključivo od šećera iz grožđa. Visoki postotak šećera omogućavao je da se ovaj sok u nepropusnim posudama dosta lako čuva.

Da se spriječi vrenje grožđanog soka, trebalo ga je uliti u posude koje bi se hermetički zatvorile i spremile u hladni prostor. Sok može ostati sladak kao da je svjež ako radite na slijedeći način: Prije nego se grožđe stavi u prešu, uzmite iz badnja nešto od najsvježijeg mošta i stavite ga u novu vinsku posudu; zatim ga pažljivo prekrijte smolom tako da voda ne može ući. Uronite čitavu posudu u hladnu, svježiju vodu tako da ne viri vani. Nakon 40 dana izvadite je iz vode. Mošt će biti sladak čitavu godinu.³⁷

Kad se grožđano meso gnječi zajedno sa šećernim sokom, odvajanje ovog prvog još je moguće filtriranjem. Filtracijska sredstva nekad bila su puno jednostavnija od onih u današnjoj vinskoj industriji. Osnovna metoda je bila korištenje vreće u koju se stavljalo grožđe, a sok je kapao u posudu ispod nje.

Rimski pjesnik Vergilije spominje filter-vreću kao standardni dio opreme vinara. Njezina je namjena, kako ističe Plinije, da odvoji sok od onih tvari koje uzrokuju vrenje: «Vino je najkorisnije kad filter oduzme njegovu snagu. Ne smijemo zaboraviti da je vino grožđani sok koji je dobio snagu upravo vrenjem.»³⁸

Plutarh, grčki povjesničar iz 1. st., govoreći o filtriranju koristi iste riječi kao i Plinije: «Vino se smatra starijim i slabije snage kad se češće filtrira. Kad mu se tako odstrani snaga, vino ne zamućuje mozak niti pali strasti i mnogo je ugodnije za piće.»³⁹

Važno je primijetiti da Plutarh bilježi kako je filtrirano, bezalkoholno vino ugodnije piti od onog alkoholnog. Ova nam primjedba može pomoći da razumijemo prirodu «dobrog vina» koje je Krist učinio na vjenčanju u Kani. Razlog proizvodnje filtriranog vina, prema Pliniju, je omogućiti ljudima da piju više a da se ne napiju.

Očuvanje grožđanog soka putem hladnog skladištenja. Vrenje grožđanog soka može se spriječiti ako ga se drži na temperaturi ispod 4°C. Gotovo svi procesi vrenja prestaju kod temperature od 4°C. Vrenje je moguće jedino na temperaturama između 4° i 27° C. Snižavanjem temperature na 4°C bjelančevine padaju na dno i sok ne vrije.

Stari su narodi znali za ovu metodu. Kad su željeli sačuvati grožđani sok slatkim i neprevrelim, uzeli bi amforu i obložili je smolom izvana i iznutra. Zatim bi je napunili moštom i pažljivo prekrili smolom. Zatim bi je stavili u bazen ili cisternu s hladnom vodom i ostavili je 6-8 tjedana. Nakon ovog procesa, grožđani sok ne bi prevreo i zato se zvao *semper mustum*, tj. *stalni mošt*.

Proces je opisan još jednom: «Prije nego se grožđe stavi u prešu, uzmite iz badnja najsvježijeg mošta i stavite ga u novu vinsku posudu; zatim pažljivo prekrijte smolom tako da voda ne može ući.

³⁶ Pliny, Natural History 14,11.

³⁷ Virgil, Georgics 1, 295-296.

³⁸ Columella, On Agriculture 12, 19, 1.

³⁹ Plutarch, Symposiacs 8,7.

Uronite čitavu posudu u hladnu, svježvu vodu tako da ne viri vani. Nakon 40 dana izvadite je iz vode i mošt će biti sladak godinu dana. Dok se drži u hladnome, ostat će u dobrom stanju.»⁴⁰

Govoreći o slatkom vinu Grka i stalnom moštu Rimljana, Plinije kaže: «Potrebna je velika pozornost za njegovu proizvodnju jer se ne smije dozvoliti da provrije. Čim bi mošt izvadili iz badnja i stavili ga u posude, njih bi uronili u vodu i držali tako dok ne počne jaka zima.»⁴¹

Ova se metoda zasigurno upotrebljavala i prije jer je Cato spominje čak dva stoljeća prije Plinija: «Ako želite održati groždani sok tijekom cijele godine, stavite ga u amforu, začepite smolom i uronite u vodu. Izvadite nakon mjesec dana; ostat će sladak cijelu godinu.»⁴²

Očuvanje groždanog soka pomoću kađenja sumporom. Vrenje groždanog soka može se spriječiti dimom sumpornog dioksida. Metoda se sastoji od punjenja posuda svježim neprevrelim grožđanim sokom gotovo do vrha i kađenjem sumpornim dioksidom u praznom dijelu. Dok sumporne pare djeluju, posuda mora biti čvrsto zatvorena. Druga je mogućnost da se mošt stavlja u posude koje su prethodno kađene sumpornim dioksidom. Sumpor iskoristi kisik iz zraka i tako spriječi stvaranje bakterija kvasca. Sumporni dioksid se danas dosta upotrebljava u vinskoj industriji da se spriječe neke infekcije kojima je vino podložno.

Upotreba sumpora za očuvanje vina bila je poznata u starom svijetu. U poglavlju o očuvanju vina, Plinije kaže da Cato spominje sumpor.⁴³ U pjesmi posvećenoj proslavi godišnjice, Horacije aludira: «Ovaj dan proslave, koji se ponavlja svake godine, otčepit će dobro začepljenu posudu da pripravi napitak...»⁴⁴ Slijedeća strofa govori da je ovo kađeno vino neprevrelo, jer se stotinu čaša može popiti a da ne stvori bijes i nelagodu.⁴⁵

ZAKLJUČAK

Drevna svjedočanstva pokazuju da su se u ono doba koristile barem četiri metode za sprječavanje vrenja groždanog soka: (1) iskuhavanje soka u sirup, (2) odvajanje soka od groždanog mesa filtriranjem, (3) spremanjem groždanog soka u hermetički zatvorene posude i čuvanjem u hladnoj vodi, (4) kađenjem vinskih posuda sumporom prije njihovog zatvaranja.

Činjenica da ni Stari ni Novi zavjet ne raspravljaju o umijeću očuvanja groždanog soka, ne znači da je ono bilo nepoznato u starom Izraelu. Znanje Židova o čuvanju voća, žitarica, sokova, itd. sigurno nije bilo ništa manje nego u okolnih naroda. Rimljani su bili šokirani otkrićem svježeg vina, ulja, voća, žitarica u tvrđavi Masada iako su namirnice bile uskladištene nekoliko godina.⁴⁶ Štaviše, rabinski izvori posebno spominju upotrebu prokuhanog vina.

Razlog što Sveto Pismo ne govori o načinima očuvanja groždanog soka jest u samoj prirodi Biblije, knjizi koja prvenstveno obrađuje aspekte života povezane s poviješću spasenja. U Bibliji nema rasprave o poljoprivredi kao kod klasičnih pisaca. Razlog nije neznanje nego nevoljkost da se govori o onim stvarima koje nisu povezane s religijskim životom Božjeg naroda.

Iako u Bibliji nema spomena o načinima očuvanja prevrelog vina, Židovi su ih zacijelo poznavali. Isto se odnosi i na neprevreli groždani sok. Biblija potvrđuje da je Božji narod imao i upotrebljavao neprevreli groždani sok. Vjerujem da su poznavali metode očuvanja koje su bile upotrebljavane u

⁴⁰ Collumella, On Agriculture, 12, 29, 1.

⁴¹ Pliny, Natural History 14, 25, 129.

⁴² Marcus Cato, On Agriculture 120,1.

⁴³ Pliny, Natural History 14, 25, 129.

⁴⁴ Horace, Carminum Liber 3, 8, 9-12.

⁴⁵ Ibid., 3,8,6.

⁴⁶ Josephus, Jewish Wars 7, 8, 4, trans. William Whiston, Josephus Complete Works (Grand Rapids, 1974), p. 599.

tadašnjem svijetu. Ovaj će zaključak biti potvrđen u iduća dva poglavlja koja se bave učenjem Isusa i apostolske crkve o alkoholnim pićima.

ISUS I VINO

Primjeri i Isusovo naučavanje normativi su kršćanskog života. Ako je, kao što mnogi dobronamjerni kršćani vjeruju, Isus napravio prevrelo vino na svadbi u Kani, hvalio ga u parabolama, upotrebljavao ga u službi i zapovjedio da se upotrebljava u Gospodnjoj večeri, onda zasigurno nema ništa lošeg u umjerenom pijenju alkoholnih pića. Jednostavno rečeno, «Ako je vino bilo dovoljno dobro Isusu, onda je i meni!»

Sagledavajući ogromnu važnost i posljedice učenja Krista i apostola o piću, u ovom ćemo poglavlju ukratko razmotriti neke činjenice vezane uz vino.

SVADBA U KANI

Mnogi dobronamjerni kršćani vjeruju da je «dobro vino» koje je Isus pretvorio u Kani bilo «dobro» zbog visokog postotka alkohola. Ovo se vjerovanje zasniva na tri glavne pretpostavke. Prva je da Židovi nisu znali kako spriječiti vrenje groždanog soka, a budući da je svadba bila u proljeće, šest mjeseci nakon berbe, vino u Kani je imalo dovoljno vremena da prevrije. Druga je pretpostavka da je domaćin na svadbi, opisujući Isusovo vino kao «dobro vino», mislio na vino s visokim postotkom alkohola. Treća je pretpostavka da domaćinov izraz «dobro se pije» označava da su gosti bili pripiti jer su pili prevrelo vino. Prema tome, vino koje je Isus napravio bilo je prevrelo. Zbog izuzetne važnosti, razmotrit ćemo svaku od navedenih pretpostavki.

Prvu pretpostavku pobijaju brojni dokazi iz rimskog svijeta u Novom zavjetu koji opisuju različite metode očuvanja groždanog soka. U prethodnom smo poglavlju vidjeli da je očuvanje neprevrelog groždanog soka bilo jednostavnije nego očuvanje prevrelog vina. Dakle, postoji mogućnost da je u Kani bio ponuđen neprevreli groždani sok jer se on mogao sačuvati kroz cijelu godinu.

«**Dobro vino**». Druga pretpostavka da je vino koje je Isus napravio proglašeno dobrim zbog velike količine alkohola bazirana je na ukusu vinoljubaca 20.st. kojima dobro vino odmah ima i visoki postotak alkohola. Ali to ne znači da je tako bilo i u rimsko doba kada je *najbolje vino bilo ono kojem je alkoholna snaga oduzeta prokuhavanjem ili filtriranjem*. Plinije, npr. kaže da su najkorisnija ona vina čija je snaga odstranjena filterom.⁴⁷ Slično tomu, Plutarh ističe da je vino puno ugodnije piti kada ono ne pali ni mozak ni osjeća je jer mu je snaga odstranjena čestim filtriranjem.⁴⁸

Talmud ističe da je pijenje bilo zabranjeno ako je praćeno glazbom na svečanim događajima kao što je svadba.⁴⁹ S.M. Isaac, uvaženi rabin 19.st. kaže: «U svojim svečanostima, *uključujući i svadbu*, Židovi nikad ne piju prevrela (alkoholna) pića. U privatnim i javnim prigodama oni upotrebljavaju neprevreli groždani sok kao simbol blagoslova. Njima je vrenje uvijek simbol kvarenja.» Iako drugi Židovski izvori nisu jedinstveni u ovom stavu, ipak ovo nam mišljenje rabina Isaaca govori da su neki Židovi na svadbama upotrebljavali neprevrelo vino.

«**Dobro se pije**». Treća pretpostavka da izraz «dobro se pije» znači da su gosti bili pripiti, pogrešno tumači riječi domaćina svadbe. Ovaj komentar se nije odnosio isključivo na ovu svadbu nego na opću praksu na svečanostima: «Svaki čovjek najprije iznosi dobro vino; kad se ljudi napiju onda

⁴⁷ Pliny, Natural History 23, 24, trans. W.H.S. Jones, The Loeb Classical Library (Cambridge, Massachusetts, 1961).

⁴⁸ Plutarch, Symposiac 8,7.

⁴⁹ Sotah 48a: Mishna Sotah 9,11.

iznosi lošije vino...» Ovaj komentar više označava stil šefa svadbe nego stupanj pijanstva na ovoj konkretnoj svadbi.

Druga je važna činjenica da grčki glagol *methusko*, preveden kao «dobro se pije», može također značiti i «slobodno piti», bez primisli o pijanstvu. U Teološkom rječniku, H.Preisker kaže da je izraz *methuskomai upotrebljen bez etičke ili religijske osude* u vezi s pravilom da se lošije vino iznosi tek pošto gosti već dosta popiju.⁵⁰

Moralne karakteristike. Glagol *methusko* je upotrebljen u smislu zasićenja. Odnosi se na velike količine vina koje bi se obično popile na svečanostima, bez obzira na efekt pijanstva. Oni koji insistiraju da je vino bilo alkoholno zaključuju da je Isus proizveo veliku količinu opijajućeg vina kako bi se svadbena svečanost mogla nastaviti u bezbrižnoj zabavi. Takav zaključak razara moralni integritet Isusovog karaktera.

Moralna dosljednost nam govori da Krist nije mogao čudotvorno proizvesti velike količine opojnog vina koje su pili svadbari u Kani a da ne bude moralno odgovoran za njihovo pijanstvo. Biblijska i moralna dosljednost zahtjeva da je «dobro vino» koje je Krist napravio bio svjež, neprevreli groždani sok. To je potvrđeno pridjevom kojim je opisano – upotrebljena riječ *kalos* označava nešto moralno odlično, dok *agathos* znači jednostavno dobro.

NOVO VINO U NOVIM MIJEHOVIMA

Kristova izjava da «novo vino mora biti u novim mijehovima» (Lk 5:38; Mt 9:17; Mk2:22) ponekad se tumači kao Isusovo odobravanje umjerenog korištenja alkoholnog vina. Ova se tvrdnja osniva na pretpostavci da izraz «novo vino» označava vino ispod prese ali već u stadiju vrenja. Takvo vino, kažu, mora biti u novim mijehovima jer bi stari mijehovi prsnuli zbog pritiska.

Vrenje novog vina? Ovo popularno stajalište je više zamišljeno nego stvarno. Svatko zna da pritisak plina koji proizvodi vrenje ne može izdržati nikakva posuda, bilo da je od kože ili od stakla. Kao što A.B. Bruce ističe «Isus nije uopće mislio na prevrelo alkoholno vino nego na mošt, bezalkoholno piće koje se moglo sa sigurnošću držati u novim kožnatim posudama a ne u starim u kojima je prije bilo prevrelo vino jer bi se čestice njegovih bjelančevina zadržale u koži i potaknule vrenje a ono bi stvorilo plinove s ogromnim pritiskom.»⁵¹

Jedino «novo vino» koje se sa sigurnošću moglo staviti u nove mijehove jest neprevreli mošt nakon što je prethodno iskuhan ili filtriran. Rimski stručnjak za poljoprivredu iz doba apostola tvrdi da se nova vinska posuda upotrebljavala za svjež, neprevreli mošt.⁵²

Simbolično značenje. Ovo je stajalište potvrđeno i simboličkim značenjem Kristove riječi. Tu sliku objašnjava E.Gordon: «Stari mijehovi s ostacima alhololnih bakterija predstavljaju Farizeje i njihovu pokvarenu prirodu. Novo vino evanđelja nije moglo biti stavljeno u njih. Oni bi uzrokovali njegovo vrenje. *Nisam došao pozvati pravedne nego grešnike koji se kaju.* Ovi posljednji, svojim obraćenjem postaju nove «posude» koje mogu zadržati novo vino bez njegovog kvarenja (Mk 2:15-17,22). Uspoređujući opojno vino s farizejstinom, Krist jasno pokazuje svoje mišljenje o opojnom vinu.»

«Za primijetiti je», nastavlja E.Gordon, «kako u ovoj slici Krist označava vino kao neprevrelo vino. Ne priznaje prevrelo vino i ono se može staviti u bilo kakav mijeh. Ali novo je vino poput nove

⁵⁰ Herbert Preisker, „Methe, Methuo, Methuskomai,“ Theological Dictionary of the New Testament, ed. Gerhard Kittel (Grand Rapids, 1967), vol. 4, p. 547, emphasis supplied.

⁵¹ Aleksander Balman Bruce, The Synoptic Gospels in The Expositor's Greek Testament (Grand Rapids, 1956), p. 500. A similar argument is presented by Ernest Gordon (n.10), p. 20.

⁵² Columella, On Agriculture 12, 29, trns. E.S. Forster and Edward H. Heffner, The Loeb Classical Library (Cambridge, Massachusetts, 1955).

tkanine koja je predobra da bi se upotrijebila za krpe. Ono je čisto i zahtjeva čistu posudu. Ova slika sugerira opće poznatu činjenicu njegovim židovskim slušateljima da je stvarno, dobro vino ono neprevrelo.»⁵³

JE LI STARO VINO BOLJE?

Kristova izjava o novom vinu u novim mješinama u Lk, popraćena je slijedećom: «I nakon što proba staro vino, nitko ne želi novo, jer je staro – kaže – bolje.» (Lk 5:39). Iako ove izjave nema u drugim evanđeljima, ona je sastavni dio priče. Umjerenjaci ističu ovo kao Kristovo odobravanje za pijenje alkoholnog vina. K.L.Gentry npr. govori o općem uvjerenju kako ljudi više vole prevrelo nego neprevrelo vino.⁵⁴

Značenje «novog vina». Značenje «novog vina» u ovom poglavlju ne može se odrediti općom uporabom u Bibliji jer u grčkom prijevodu S.zavjeta izraz *oinos neos* – «novo vino» upotrebljen je za oboje: prevrelo vino u Job 32:19 i neprevrelo vino u Iza 49:26. U ovom drugom je to prijevod hebrejskog *asis* što označava neprevreli groždani sok. U tom odlomku izrazu «novo vino» legitimno je dati isto značenje u cijelom odlomku jer je upotrebljen u kontinuitetu bez promjene značenja. U obje izreke metafore su upotrebljene bez zbrke ili suprotnosti jedna drugoj. To znači – ako je «novo vino» iz stiha 38 neprevreli groždani sok, onda se to isto odnosi i na «novo vino» u stihu 39.

Značenje «starog vina». Prije diskusije o Kristovom sudu o «starom» i «novom» vinu, važno je utvrditi je li «staro vino» o kojem se govori prevrelo ili neprevrelo. S gledišta kvalitete, starost poboljšava okus ne samo prevrelog vina nego i neprevrelog groždanog soka. Iako se ne događa nikakva kemijska promjena, s vremenom groždani sok dobiva bolji okus jer se njegove fine čestice odvajaju od bjelanchevina i ostalih naslaga. Tako, se «staro vino» označeno dobrim može odnositi na groždani sok, s vremenom očuvan i poboljšan. Međutim, kontekst nam govori da se radi o prevrelom vinu jer je metaforu «staro vino» Isus upotrijebio da opiše stare oblike religije a «novo vino» za novi oblik religije koji je On naučavao. U tom značenju, prevrelo staro vino bolje označava pokvarenost stare farizejske religije.

Je li «staro vino» bolje? Prema svemu kazanom ostaje nam utvrditi je li Isus u svojoj izreci izrazio vrijednosni sud «starog (prevrelog) vina» nad «novim vinom». Pažljivim čitanjem ustvrđujemo da nije Krist rekao «staro je dobro» nego je to mišljenje onih koji piju «staro vino». Drugim riječima Krist ne daje svoje mišljenje nego mišljenje onih koji su navikli na staro vino. On jednostavno kaže da oni koji su zavoljeli staro, baš ne mare za novo vino. Znamo da je to točno jer uživanje alkohola razvija želju za još većim stimulansima, a ne za bezalkoholnim sokovima.

Kristova izreka ne odražava njegov sud o starom, prevrelom, vinu kao boljem – to ističu mnogi komentatori. U svom komentaru Lukinog evanđelja, N.Geldenhuis kaže: «Ovdje se ne radi o usporedbi kakvoće starog i novog vina, nego o sklonosti starom vinu onih koji su ga navikli piti.»⁵⁵ R.C.H.Lenski ponavlja isto: «Ne kaže Isus da je staro vino dosta dobro nego oni koji ga piju. Dosta se starog vina pokvari jer nije pravilno pripremljeno; starost je jedna stvar a izvrsnost u starosti sasvim druga.»⁵⁶

Kontekst «starog vina». Stav da je staro prevrelo vino bolje od novog bio bi pogrešan čak i kad bi svi u njega vjerovali. U kontekstu kojeg razmatramo to je u suprotnosti sa svrhom cijele slike. U istom kontekstu Isus upotrebljava istu riječ (*palaios*) za staru odjeću koju zacijelo nije smatrao

⁵³ Ernest Gordon, *Christ, the Apostles and wine, an Exegetical Study* (Philadelphia, 1947), p. 20.

⁵⁴ Kenneth L. Gentry, *The Christian and Alcoholic Beverages* (Grand Rapids, 1986), p. 54.

⁵⁵ Norval Geldenhuis, *Commentary on the Gospel of Luke, The New International Commentary on the New Testament* (Grand Rapids, 1983), p. 198.

⁵⁶ R.C.H. Lenski, *The Interpretation of St. Luke's gospel* (Columbus, Ohio, 1953), p.320.

boljom od nove. Izreka o «starom vinu» naizgled je suprotna prethodnoj o «staroj odjeći» ali suprotnost nestaje kad se shvati smisao i svrha slike.

Smisao slike nije pohvala starog vina nego upozorenje protiv precijenjenih starih oblika religioznosti koje su predstavljali Farizeji. Takva se pobožnost sastojala, kao u stihu 33, ispunjavanju vanjskih formi kao npr. česti post i javna molitva. Da opravda svoje učenike koji nisu vršili takve vanjske oblike pobožnosti, Isus upotrebljava četiri slike: (1) gosti na svadbi ne poste pred mladoženjom (st.34-35); (2) nova se tkanina ne upotrebljava da bi se njome zakrpala stara halja (st.36); (3) novo se vino ne stavlja u stare miješine (st.37-38); (4) oni koji su navikli piti staro ne vole novo vino (st.39).

Zajednička je svrha ovih slika da pomognu ljudima koji su navikli na stare oblike pobožnosti i nisu upoznali nove koje je Isus propovijedao, da shvate da je staro dobro sve dok ne upoznate novo koje je samo po sebi bolje. U tom kontekstu i staro prevrelo vino izgleda dobro samo onima koji nisu probali novo, bolje vino.

JE LI ISUS BIO IZJELICA I PIJANAC?

Prije gotovo 20 stoljeća Isus je bio optužen da je «proždrljivac i pijanac» jer je govorio o «jelu i piću» (Lk 7:33-34; Mt11:19) i u tome su neki nalazili neoboriv dokaz da je On upotrebljavao alkoholno vino.

Društveni život. Ovakvo tumačenje zanemaruje nekoliko važnih činjenica. Izraz o «jelu i piću» upotrebljen je da se opiše razlika u načinu života Isusa i Ivana Krstitelja. Ivan «nije jeo kruha ni pio vina» (Lk 7:33) što znači da je živio u potpunoj društvenoj izolaciji; dok je Isus «jeo i pio», tj. živio životom službe zajednici.

Bez spominjanja «vina». Važna, a često zaboravljena, jest činjenica da u opisu svog načina života Isus nije spominjao «vino». Dok je za Ivana Krstitelja rekao da «nije jeo kruha niti pio vina», za sebe je samo rekao: «Sin Čovječji jede i pije.» Da je Isus htio da se zna – za razliku od Ivana Krstitelja koji ne pije – da On pije vino, onda bi On ponovio riječ «vino» zbog naglašavanja i jasnoće.

Odbijajući specificirati hranu i piće koje upotrebljava, Isus je mogao izbiti argumente svojim kritičarima o proždrljivosti i pijanstvu. Kao da je želio reći: «Moji kritičari me optužuju za proždrljivost i pijanstvo jer ne jedem u samoći. Ja jedem u društvu, ali moji kritičari ne znaju što ja jedem.»

Čak i da su vidjeli Isusa kako pije optužili bi ga da je pijanica, makar ga vidjeli da pije groždani sok ili vodu. Na dan Pentekosta kritičari su optužili apostole da su pijani od groždanog soka (Dj 2:13). To govori da bi Njegovi beskrupulozni kritičari optužili Isusa za pijanstvo, bez obzira što On pio.

Neutemeljene optužbe kritičara. Prihvatiti činjenicu da je Isus pio vino samo zato što su ga kritičari optužili za pijanstvo, značilo bi prihvatiti riječi Kristovih neprijatelja kao istinite. Na druga dva mjesta kritičari su ga optužili da posjeduje demona (Lv 7:20, 8:48). Ako povjerujemo da je Isus pio alkoholno vino samo zato što su ga kritičari optužili zbog toga, onda moramo povjerovati da je imao i zle duhove jer su ga kritičari optužili i za to. Besmislenost takvih zaključaka pokazuje da optužbe kritičara uopće nisu pouzdane da bi se odredilo biblijsko učenje.

Isus je odgovorio na neutemeljene optužbe svojih kritičara: «Mudrost opravdavaju sva njezina djeca» (Lk 7:35), tj. da mudrost trebaju opravdati njezini rezultati. Božju mudrost opravdavaju dobra djela koja su njezina posljedica. Tako tvrdnje kritičara da je Isus pio alkoholno vino pokazuju potpuni nedostatak mudrosti. Rezultati Njegovog života punog odricanja, govore sami za sebe.

VINO POSLJEDNJE VEČERE

Vino se ne samo koristilo za vrijeme Posljednje večere nego je Krist zapovjedio da se koristi kao uspomena na Njegovu iskupljujuću krv (Mt 26:28-29; Mk 14:24-25). Rašireno je vjerovanje da je vino Posljednje večere bilo alkoholno, i to iz dva razloga: (1) izraz «trsov plod» je figurativan i jednak prevrelom vinu, (2) navodno su Židovi za Pashu koristili samo prevrelo vino. Ova se vjerovanja mogu pobiti slijedećim:

«**Trsov plod**». Jezik Posljednje večere je značajan. U svim evanđeljima, sadržaj kaleža Isus zove «trsov plod» (Mt 26:29; Mk 14:25; Lk 22:18). Imenica plod označava nešto proizvedeno prirodnim putem, kao što je sakupljeno. Prevrelo vino nije prirodni trsov plod nego neprirodni plod vrenja i propadanja. Židovski povjesničar Josip, suvremenik apostola, grožđe svježe zgnječeno u faraonovom peharu izričito naziva «trsov plod».⁵⁷ Ovo samo potvrđuje da rečena fraza označava slatki, neprevreli groždani sok.

«**Svi** trebaju piti iz čaše. Da je sadržaj čaše bio alkoholno vino, Isus ne bi rekao «Pijte iz nje, svi» (Mt 26:27; Mk 14:23; Lk 22:17), posebno zbog činjenice da je pashalna čaša sadržavala više od 3 dcl vina. Teško da je Isus naredio svim svojim učenicima da ispiju čašu ako joj je sadržaj bio alkoholno vino. Nekima je alkohol vrlo štetan. Djeca koja sudjeluju u obredu sigurno ne smiju piti vino. Kod nekih alkohol izaziva obamrlost ili još veću želju za alkoholom. Da li bi Krist, koji nas uči moliti «Ne uvedi nas u napast», od svoje zadnje večere napravio takvo iskušenje za neke ili takvu opasnost za svih? Vino Gospodnje večere ne smije se piti slobodno i neograničeno ako je to alkoholno i omamljujuće vino.

Zakon vrenja. Još jedan dokaz o neprevrelom vinu Gospodnje večere nalazi se u Mojsijevom zakonu koji zahtjeva da se ništa prevrelo ili uskvasano ne smije upotrebljavati za vrijeme Pashe (Iz 12:15; 13:6,7). Isus je dobro razumio duh i smisao Mojsijevog uputstva u pogledu «neprevrelih/beskvasnih stvari» što se vidi u Njegovoj uputi «Čuvajte se farizejskog i saducejskog kvasca» (Mt 16:6). «Kvasac» ovdje Isusu predstavlja pokvarenu prirodu i nauku, što su učenici kasnije razumjeli (Mt 16:12). Dosljednost i ljepota simbola krvi ne mogu biti istinski predstavljene prevrelim vinom kojeg Sveto pismo opisuje kao ljudsku pokvarenost i božji gnjev.

Ne možemo zamisliti da u zahvalnoj molitvi Krist blagoslivlje kalež s alkoholnim vinom o kojem nas Biblija upozorava da ga ne gledamo (Izr 23:31). Omamljujući kalež je kalež prokletstva a ne «kalež blagoslova» (1Kor 10:16); to je «kalež demona» a ne «kalež Gospodnji» (1Kor 10:21); to je kalež koji ne može simbolizirati čistoću «dragocjene krvi Kristove» (1Pet 1:18-19). To nam govori da kalež koji je On blagoslovio i dao učenicima nije sadržavao nikakvu «prevrelu tvar» koju zabranjuje Sveto pismo.

Povjesna svjedočanstva. Židovska i kršćanska svjedočanstva govore o neprevrelom vinu za Gospodnje večere. Židovski učenjak L. Ginzberg daje najopširniju analizu o upotrebi vina u židovskim religijskim ceremonijama i zaključuje: «Na osnovi babilonskog i jeruzalemskog Talmuda zaključili smo da se neprevrelo vino koristilo za *Kiddush* i druge religijske ceremonije izvan hrama.»

Ginzbergov zaključak potvrđuje i *Židovska enciklopedija*. O Posljednjoj večeri kaže se: «Prema Evanđeljima, proizlazi da je u četvrtak navečer zadnjeg tjedna svog života Isus s učenicima ušao u Jeruzalem kako bi s njima podijelio Pashalnu večeru u svetom gradu. Ako je tako onda bi uporaba kruha i vina koju je On ustanovio iziskivala beskvasni kruh i neprevrelo vino za tu svetu službu.

Običaj uzimanja neprevrelog vina za Pashu preživio je kroz stoljeća, ne samo u Židova nego i kod drugih kršćanskih grupa i crkava. Npr. u apokrifnoj knjizi *Djela i mučeništvo Sv. Mateja, apostola*

⁵⁷ Josephus, *Antiquities of the Jews* 2,5,2, trans. William Whinston, *Josephus Complete Works* (Grand Rapids, 1947), p. 48.

koja je kružila u trećem stoljeću, nebeski glas se obraća lokalnom biskupu Platu: «Čitaj Evanđelje i prinesi sveti kruh; iscijedi tri grozda u kalež prinesi mi ih kao što nam je to Gospod Isus pokazao kada je trećeg dana ustao iz mrtvih». ⁵⁸Ovo je jasno svjedočanstvo o upotrebi svježe iscijeđenog groždanog soka u slavljenju Gospodnje večere.

Praksu cijedenja grožđa direktno u kalež potvrdili su teolozi i razni crkveni dostojanstvenici, uključujući Tomu Akvinskog. Upotreba neprevrelog grožđa je prilično dokumentirana, osobito među istočnim crkvama – Etiopskoj crkvi, Crkvi zapadne Azije, Kršćanskoj crkvi sv. Tome u Indiji, Koptima u Egiptu, Crkvi sv. Ivana u Perziji – jer sve one upotrebljavaju neprevrelo vino za Gospodnju večeru. ⁵⁹

ZAKLJUČAK

U svjetlu navedenih činjenica zaključujemo da je «trsov plod», koji je Isus rekao da se upotrebljava kao spomen na njegovu otkupljujuću krv, bio neprevrelo vino budući da prevrelo, alkoholno vino u Bibliji predstavlja ljudsku pokvarenost i božji gnjev dok je neprevreli i čisti groždani sok prikladni znak prolivene Kristove čiste krvi za otkup naših grijeha.

Tvrdnja da je Isus odobrio i zapovjedio upotrebu alkoholnog pića osniva se na neutemeljenim pretpostavkama, bez osnova u kontekstu ili u povjesnim činjenicama. Dokazi koje smo iznijeli govore da se Isus suzdržavao od svih opojnih sredstava i da nije odobrio svojim učenicima da ih upotrebljavaju.

VINO U APOSTOLSKOJ CRKVI

Važnost Apostolske crkve za cijelo kršćanstvo proteže se i na njezino naučavanje o upotrebi alkoholnog pića. Način na koji su apostoli tumačili naučavanje Isusa i Starog zavjeta u vezi alkoholnih pića osnova je za naše određenje o uporabi alkohola – umjereno ili nikako. Izvan četiri Evanđelja, Novi zavjet govori o vinu na trinaest mjesta, od koji je osam u knjizi Otkrivenja gdje je vino uglavnom upotrebljeno kao simbol ljudske pokvarenosti ili božanske osvete. Osim tekstova koji izravno spominju vino, na preko dvadeset mjesta N.zavjet upozorava kršćane da budu «trijezni» ili «umjereni». U mnogim slučajevima ova se upozorenja odnose na pijenje alkohola. Najprije ćemo razmotriti neke od tekstova o vinu a zatim one o njegovoj zabrani.

DJELA 2:13 «ISPUNJENI NOVIM VINOM»

Apostoli su tek započeli svoj rad kad su bili optuženi za pijanstvo. Na dan izljevanja Duha Svetoga prva je skupina vjernika primila dar jezika, omogućivši im da propovjedaju Evanđelje na jezicima naroda okupljenih na proslavi u Jeruzalemu. Dok su tisuće vjerovali u Kristovo čudo, drugi su se počeli rugati učenicima riječima «Puni su novog vina» (Dj 2:13).

Neki smatraju da kritičari ne bi optuživali kršćane za pijanstvo da prije toga nisu vidjeli neke kršćane kako piju alkohol. ⁶⁰ Slab je temelj ove optužbe taj da kritičari svoje opaske ne zasnivaju na stvarnim činjenicama. Da su zaista htjeli optužiti učenike za pijanstvo upotrijebili bi izraz «vino» (*oinos*) a ne «groždani sok» (*gleukos*).

⁵⁸ Acts and Martyrdom of St. Matthew the Apostle, eds. Alexander Roberts and James Donaldson, The Ante-Nicene Fathers (Grand Rapids, 1978), vol. 8, pp. 532-533.

⁵⁹ Leon C. Field, *Oinos: A discussion of the Bible Wine Question* (Wheaton, Illinois, 1950), pp. 91-94.; G.W. Samson, *The Divine Law as to Wines* (New York, 1880), pp. 205-217; Frederic Richard Lees and Dawson Burns, *The Temperance Bible-commentary* (London, 1894), p. 280-282.

⁶⁰ See discussion in Stephen M. Reynolds, *Alcohol and the Bible* (Little Rock, Arkansas, 1983), p.52.

Ironija optužbe. Budući da je opće prihvaćeno značenje riječi *gleukos* kao bezalkoholni groždani sok, ironija optužbe je očita. Ono što su kritičari mislili jest «Ovi ljudi koji ne bi dotaknuli ništa prevrelo ili ukvasano, napili su se od groždanog soka.» Ili, kako bi se danas reklo, napili su se bezalkoholnim pićem,

Teško je ne vidjeti ironiju optužbe da su se apostoli napili od groždanog soka ali je to važan dokaz njihovog života punog odricanja, kakav je bio i život njihovog Učitelja.

Povjesnu potvrdu ove činjenice nalazimo u svjedočanstvu Hegesipa, koji je živio odmah poslije apostola: «On [Isus] je bio svet još u majčinoj utrobi i nije pio vina ni žestokih pića niti je jeo meso.»⁶¹

EFEŽANIMA 5:18 «NEMOJTE SE OPIJATI VINOM»

Snažna biblijska osuda opijajućeg vina nalazi se u Efežanima 5:18, gdje Pavao govori Efežanima: «Nemojte se opijati vinom jer je to propast nego se ispunite Duhom.» ovdje nalazimo suprotnosti koje nisu između umjerenosti i pretjerivanja nego između punoće vinom i punoće Duhom. Izjava ukazuje na nesklad između izvora ove dvije punine – opojnog vina i Svetog Duha.

Što je propast? Doslovni prijevod Pavlovog upozorenja s grčkog bio bi «Nemojte se opijati vinom u kojem je propast». Konstrukcija rečenice bazirana je na pretpostavci da je umjerenost upotreba alkoholnog vina bila dozvoljena u Novom zavjetu.⁶²

Povjesno, brojni prevoditelji i komentatori drže vino uzrokom propasti. Razlog je smještaj riječi *oino* u grčkom tekstu odmah ispred priloga «u kojem». Dokaz ovome je i u Izr 23:31 gdje tekst osuđuje upotrebu opojnog vina («Ne gledaj vino kad rujno iskri...»)⁶³.

Među drevnim prijevodima Biblije koji u Efežanima 5:18 vide osudu opojnog vina, spomenimo čuvenu latinsku Vulgatu (oko 400. godine) koja kaže: «I nemoj se opiti vinom u kojem je pohota». Veza između *vino* i *koje* nepogrešiva je u latinskom prijevodu jer zamjenica *koje* u istom je srednjem rodu kao i *vino* na koje se odnosi.⁶⁴

Moderni prijevodi. Brojni moderni prijevodi doslovno slijede Vulgatu. Npr. francuski Synodal Version kaže: «Ne pijajte se vinom jer vino vodi u nemoral». Da se izbjegne bilo kakva zabuna, prevoditelji su riječ «vino» ponovili i u drugom dijelu rečenice. Slične jasne veze nalaze se u francuskom prijevodu D.Martina, u francuskoj verziji d'Ostervald, u Novoj američkoj standardnoj Bibliji, u prijevodu R.Younga, u njemačkoj Bibliji dobre vijesti, u talijanskoj protestantskoj verziji G.Luzzija, u talijanskoj katoličkoj verziji izdanoj od Pontifikalnog biblijskog instituta. Dakle, u brojnim drevnim i modernim prijevodima stih u Ef 5:18 ne osuđuje samo pijanstvo nego vino kao takvo.

1 TIMOTEJU 5:23 «UZMI MALO VINA ZBOG ŽELUCA»

Kad se spomene vino u Bibliji, većini ljudi prvo pada na pamet 1Tim 5:23 gdje Pavao tješi Timoteja riječima: «nemoj više piti samo vodu nego uzmi malo vina zbog želuca i tvojih čestih slabosti.» Mnogi su ovim tekstom stoljećima opravdavali svoje uzimanje alkohola. Zato nam je važno utvrditi prirodu Pavlovog savjeta i njegovu upotrebu danas.

Priroda Pavlovog savjeta. Pavlov savjet Timoteju mora se, prije svega, shvatiti kao roditeljska zabrinutost a ne obavezni napatuk. Apostol ne *naređuje* svom dragom sinu u Kristu da slobodno

⁶¹ As quoted by Eusebius, Church History 2,23,4, eds. Philip Schaff and Henry Wace, Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church (Grand Rapids, 1971), vol.1, p. 125.

⁶² Leon C. Field, Oinos: A Discussion of the Bible Wine Question (New York, 1883), p. 118.

⁶³ The Interpreter's Bible (New York, 1970), vol. 11, p. 714.

⁶⁴ Tertullian, Against Marcion 5,18, eds. Alexander Roberts and James Donaldson, The Ante-Nicene fathers (Grand Rapids, 1973), vol.3, p. 468.

pije vino; prije ga savjetuje da uzme *malo* vina zbog želuca i čestih slabosti. Vrlo je značajno na koji način apostol upozorava. On ne kaže «Ne pij više vodu» nego «Ne pij više *samo* vodu.» On ne kaže «Pij vino» nego «Uzmi malo vina s vodom». Ne kaže «radi zadovoljstva tvog želuca» nego «zbog medicinskih potreba tvog želuca». Čak i da je vino alkoholno, ovaj tekst nikako ne odobrava redovitu upotrebu vina. Apostol ne kaže Timoteju «Pij...» nego «Uzmi...» Glagol uzeti koristi se i u liječničkim receptima kod doziranja lijeka pacijentu. Slično tome, pridjev «malo» upućuje na *vrlo skromnu* upotrebu vina. Dakle, ovo više slični liječnikovom receptu za pacijenta nego općem pravilu za sve ljude.⁶⁵

Timotej nije pio. Druga činjenica, često zanemarena, govori da savjet «Ne pij više *samo* vodu» ukazuje da je Timotej do tada potpuno apstinirao od vina, prema uputi i primjeru samog Pavla. Ranije, u istoj poslanici, Pavao mu govori da od kršćanskog biskupa traži ne samo uzdržanost od pića nego i da ne sudjeluje na zabavama i mjestima gdje se pije alkohol (1Tim 3:2-3). Razumno je pretpostaviti da apostol ne bi rekao Timoteju da od crkvenih vođa traži uzdržanost od pića a da prethodno to nije tražio i od njega. Činjenica da je Timotej pio *samo* vodu govori da je vjerno slijedio uputstva svog učitelja.

Uzdržanost od pića za prvake apostolske crkve bila je zasnovana na zakonima Starog zavjeta koji su svećenicima zabranjivali upotrebu alkoholnih pića (Lev 10:9-10). To je i za očekivati jer razlozi Mojsijevog zakona su ostali isti: «Vi morate razlikovati što je sveto a što obično, što čisto a što nečisto; vi morate poučiti Izraelce svim pravilima kako ih je Gospod kazao Mojsiju» (Lev 10:10-11). Pavao nije prekršio princip uzdržavanja od pića jer je malo vina preporučio u zdravstvene svrhe a ne zbog zadovoljstva.

Vrsta vina. Opće prihvaćeno je mišljenje da je Pavao preporučio Timoteju alkoholno vino. No, to je diskutabilno. Prvo, izraz *oinos* (vino) upotrebljavao se i za alkoholno i bezalkoholno vino. Drugo, povjesna svjedočanstva govore da se i neprevrelo vino koristilo u medicinske svrhe.

Aristotel (384-322. pr.Kr.) preporučuje slatki groždani sok jer, kaže, «iako se zove vino, nema efekt vina...i ne opija kao obično vino.»⁶⁶ Atheneus, 280. pr.Kr. posebno savjetuje upotrebu neprevrelog «slatkog vina» (*glukon oinon*) za želučane probleme jer «od njega glava nije teška».⁶⁷ Ovaj nam savjet izgleda potpuno isti kao Pavlov s tim što Atheneus označava koje vino preporučuje.

Pavlov suvremenik Plinije (79. n.e.), autor čuvene *Prirodne povijesti* daje vrlo sličan savjet o medicinskoj upotrebi vina. Za bolesnike kojima bi vino moglo biti štetno, on preporučuje upotrebu prokuhanog, neprevrelog vina. Da se izbjegnu neželjeni efekti alkohola, on savjetuje filtriranje: «Vina su najkorisnija kad im se sva snaga odstrani filtriranjem.»⁶⁸

U svjetlu svih ovih činjenica razumno je pretpostaviti da je Pavle preporučio Timoteju neprevrelo vino. Ellen White to podupire tvrdnjom. «Pavao je savjetovao Timoteju da uzme malo vina za stomak i česte slabosti, ali je pri tom mislio na neprevreli groždani sok. On nije savjetovao Timoteju da uzme nešto što je Gospod zabranio.»⁶⁹

UPOZORENJE NA SUZDRŽANOST

Apostolsko upozorenje na suzdržanost izraženo je grčkim glagolom *nepho* i pridjevom *nephalios* (1Sol 5:6-8; 1Pet 1:13; 4:7; 5:8; 2Tim 4:5; 1Tim 3:2,11; Tit 2:2). Postoji znakovita jednakost među

⁶⁵ Albert Barnes, Notes, Explanatory and Practical on the Epistles of Paul to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon (New York, 1873, p.179.

⁶⁶ Aristotle, Metereologica 387. b. 9-13.

⁶⁷ Athenaeus, Banquet 2,24.

⁶⁸ Pliny, Natural History 14,18.

⁶⁹ Ellen G. White, „The Marriage in Cana of Galilee, „ The Signs of the Times (Semptember 6, 1899): 6.

značenjima *nepho* (suzdržavati se od vina) i *nephalios* (suzdržanost, bez vina). To je vidljivo kod Josipa i Fila, suvremenika Pavla i Petra.

O svećenicima Josip piše: «Oni koji nose posvećene haljine ljudi su bez mrlje i poznati po svojoj čistoti i trezvenosti i nije im dopušteno piti vino dok nose te haljine.» Slično tome, Filo objašnjava da se svećenici moraju potpuno uzdržavati od vina jer moraju provoditi Zakon i djelovati kao vrhovni zemaljski sud.

Ako Josip, Filo i brojni drugi autori koriste *nepho/nephalios* u osnovnom značenju «suzdržavati se od vina» imamo razloga vjerovati da su Petar i Pavao koristili ove izraze u istom značenju. Ove se riječi obično prevode u smislu «biti umjeren, trijezan, stabilan». Takav netočan prijevod zavarao je mnoge iskrene kršćane da povjeruju kako Biblija dopušta umjerenu upotrebu alkohola. Razmotrimo neka apostolska upozorenja na uzdržanost.

1 Solunjanima 5:6-8. U poslanici Solunjanima Pavao ih upozorava da budu «trijezni» zbog Kristovog iznenadnog i neočekivanog dolaska: «Ne spavajmo kao drugi nego budimo budni i trijezni. Jer oni koji spavaju, spavaju noću i koji se opijaju, opijaju se noću. Ali mi pripadamo danu pa budimo trijezni i obucimo se u oklop vjere i ljubavi i u spasonosnu nadu kao u kacigu.» (1Sol 5:6-8).

Ovaj se odlomak sastoji od nekoliko suprotnih usporedbi: svjetla i tame, dana i noći, budnosti i sna, trezvenosti i pijanstva. U suprotstavljanju sinova dana koji su trijezni i noći koji se opijaju, jasno je da biti trijezan ne znači samo umno sposoban nego prvenstveno fizički suzdržan.

Također, trezvenost i budnost su povezane u 6. stihu «Budimo budni i trijezni». Prvi glagol *gregoromen* odnosi se na mentalnu budnost a drugi *nepهومen* na fizičku uzdržanost. Jasno da ih Pavao povezuje jer idu jedan s drugim. Umna budnost u Novom je zavjetu često povezana s fizičkom uzdržanošću.

1 Petrova 1:13. Poziv na fizičku uzdržanost izraženu glagolom *nepho* ponavlja se u 1 Petrovoj poslanici tri puta (1:13; 4:7; 5:8) i svaki je put povezana sa skorim Kristovim povratkom.

U 1:13 kaže se: «Zato opašite svoj um, budite trijezni, potpuno se pouzdajte u milost koja će vam se donijeti u času kad se objavi Isus Krist.» Petar kao i Pavao povezuje umnu budnost s fizičkom suzdržanošću.

Poziv na suzdržanost dosta je naglašen u 1Pet 1:13 jer ga odmah slijedi riječ *teleios* koja znači «savršeno» ili «potpuno». Dakle, ispravan prijevod je «budite potpuno (ili savršeno) suzdržani». Zbog svog stava prema piću, mnogi su prevoditelji ublažili ovaj stav. Značajno je da Vulgata, čuveni latinski prijevod koji je stoljećima službena katolička Biblija, taj dio prevodi kao «savršeno trijezni». Ona točno prenosi Petrovu namjeru koji poziv na suzdržanost ponavlja dva puta u svojoj poslanici. Ispravan bi prijevod bio:»... budite potpuno trijezni...»

1 Petrova 4:7. U ovom se stihu po drugi put upotrebljava *nepho*: «Blizu je svršetak svega; stoga budite budni i trijezni i molite se.» Ovdje Petar ponovo poziva kršćane da budu umno budni i tjelesno suzdržani. Značenje riječi *nepho* kao suzdržanost od vina vidi se i u tekstu (1Pet 4:3) gdje Petar suprotstavlja loše životne navike a među njima i *pijanstvo* s dobrima kao što su umjerenost i suzdržanost. Dakle, ovaj se odlomak može i tumačiti kao: «Svršetak svega je vrlo blizu; stoga budite trijezni umom i suzdržani tijelom kako biste mogli steći zdrav i odan život u ovim kritičnim vremenima.»

1 Petrova 5:8. Ovdje je treća upotreba riječi *nepho*: «Budite trijezni, stražite. Vaš neprijatelj Sotona ide okolo kao ričući lav tražeći koga da proždere.» Kao i u dva prethodna slučaja i ovdje Petar povezuje umnu budnost s fizičkom suzdržanošću jer su one međusobno ovisne. Opojno piće

umanjuje snagu svijesti i razuma i otupljuje našu zaštitu od zla. Krajnji je rezultat da Sotona može lakše «proždrijeti» takve osobe.

A. Clarke komentira: «Ne može Sotona svakoga progutati. Oni koji su trijezni i budni dokaz su protiv njega; ovakve ne može progutati. Oni koji su opijeni brigama ovog svijeta i ne stražare, njih može lakše progutati. Ako popijete žestoko piće, Sotona će progutati vas jer ono nije samo vaš put do njega nego i njegov put do vas. Upravo ste takvi da vas Sotona može progutati.»

Na kraju, pet puta upotrebljena riječ *nepho* (dvaput od Pavla i triput od Petra) pokazuje dosljednost u zahtjevanju da um bude stalno budan a tijelo da se suzdržava. Značajno je i to da se pet zahtjeva za suzdržanošću stavlja u kontekst priprema za skori Kristov drugi dolazak.

Nephalios kao fizička suzdržanost. Pridjev *nephalios* Pavle je triput upotrebio opisujući kvalifikacije koje se traže za biskupa, žene, starije ljude. Prva dva odnose se na 1Tim 3:2, 11: «Biskup se mora izdignuti iznad kritizerstva, imati samo jednu ženu, biti umjeren, osjećajan, dostojanstven, gostoljubiv, ne smije piti... Žene moraju biti ozbiljne, umjerene i vjerne u svim stvarima». Treći je u Tit 2:2: «Stariji moraju biti umjereni, ozbiljni, osjećajni, čvrsti u vjeri.»

Prije smo primijetili da su pridjev *nephalios* upotrebljavali razni autori da označe suzdržanost od vina. U 1Tim 3:2 i Tit 2:2 pridjev *nephalios* je upotrebljen zajedno s *sophron* – prvi označava fizičku suzdržanost a drugi umnu budnost. Veza između njih znači da *nephalios* treba prevoditi kao suzdržanost od vina.

Ne budi pijanac. Neki tvrde da prijevod *nephalios* kao suzdržanost od pića u suprotnosti s *me parainos* kao «ne budi pijanac». Tvrde da Pavao nije mogao najprije tražiti od biskupa da se potpuno suzdržavaju od pića a zatim da ne budu pijanci, tj. da piju umjerenost. Ova se suprotnost tumači poznavanjem pravog značenja riječi *parainos* koja je više nego «pijanac, ovisnik o vinu» tj. doslovno znači «blizu mjesta gdje se konzumira vino». U ondašnje vrijeme *parainos* je označavao čovjeka koji je naviknut biti na pijankama i kojemu je alkohol blizak. Znači, onaj koji je imao naviku piti vino ili se družio s takvima, nije mogao biti u crkvenoj službi. Apostol je držao alkohol opasnim i želio je da ga službenici crkve potpuno izbjegavaju. Moderni grčki rječnici podupiru značenje *parainos* kao «blizu vina», tj. blizu mjesta ispijanja.

Shvaćeno u tom svjetlu, *me parainos* ne suprotivi se *nephalios*. Naprotiv, samo ga pojačava. Pavao, u biti, govori da se biskup ne samo mora suzdržavati od vina nego i od mjesta i osoba koje bi ga mogle dovesti u iskušenje. Ovakvo se mišljenje savršeno uklapa u Pavlov poziv za suzdržanošću u 1Kor 5:11 gdje kaže: «Pišem vam da se ne družite s idolopoklonicima, grešnicima, pijancima ili lopovima – čak niti da jedete s takvima.»

Pavao navodi osnovni razlog da se živi u suzdržanosti i pobožnosti: «Milost Gospodnja je ponuđena na spasenje svih ljudi poučavajući nas da se odrekemo bezboštva i ovozemaljskih zadovoljstava i da živimo trijezno, ispravno i pobožno očekujući blaženu nadu, dolazak u slavi našeg Gospoda, Isusa Krista, koji se žrtvovao za nas da nas izbavi od zla i da očisti svoje koji radosno vrše dobra djela» (Tit 2:11-14). Biblija zahtjeva zdrav i pobožan život ne samo zbog osobnog zdravlja i dobrobiti nego prvenstveno zbog Božje želje da živi u nama u ovom životu (1Kor 3:16-17; 6:13) i da bude s nama u životu koji će doći.

Blažena nada da bude spreman prihvatiti Krista i da ga Krist prihvati na dan svog dolaska, treba biti motiv svakom kršćaninu «da se očisti kao što je On čist» (1Iv 3:3). Na tu nadu misli i Petar kad traži umnu budnost i tjelesnu uzdržanost. Njegov poziv «opašite umove, budite potpuno suzdržani» odmah slijedi upozorenje «uzdajte se u milost koja će vam doći objavom Isusa Krista» (1Pet 1:13).

Za kršćane koji potpuno vjeruju u blizinu Kristovog povratka, apostolski poziv na suzdržanost od alkoholnih pića ima i dodatno značenje: oni predstavljaju opipljivi odgovor na Božji poziv da naprave konkretne pripreme za drugi Kristov dolazak.

ZAKLJUČAK

Biblijsko učenje o upotrebi alkoholnih pića može se sažeti u jednoj rečenici: *Sveto pismo je dosljedno u naučavanju umjerene upotrebe neprevrelih (bezalkoholnih) pića i suzdržanost od upotrebe opojnih (alkoholnih) pića.* Praktična primjena ovakvog zaključka može se također izraziti u jednoj rečenici: *kad prihvatimo Biblijsko učenje da je uzimanje alkoholnih pića ne samo štetno za tijelo nego je i moralno pogrešno, osjećat ćemo se obaveznim ne samo suzdržavati se od opojnih pića nego i pomagati drugima u tome.*

Prijevod ovog sažetka knjige omogućili su Ranko i Kristijan.